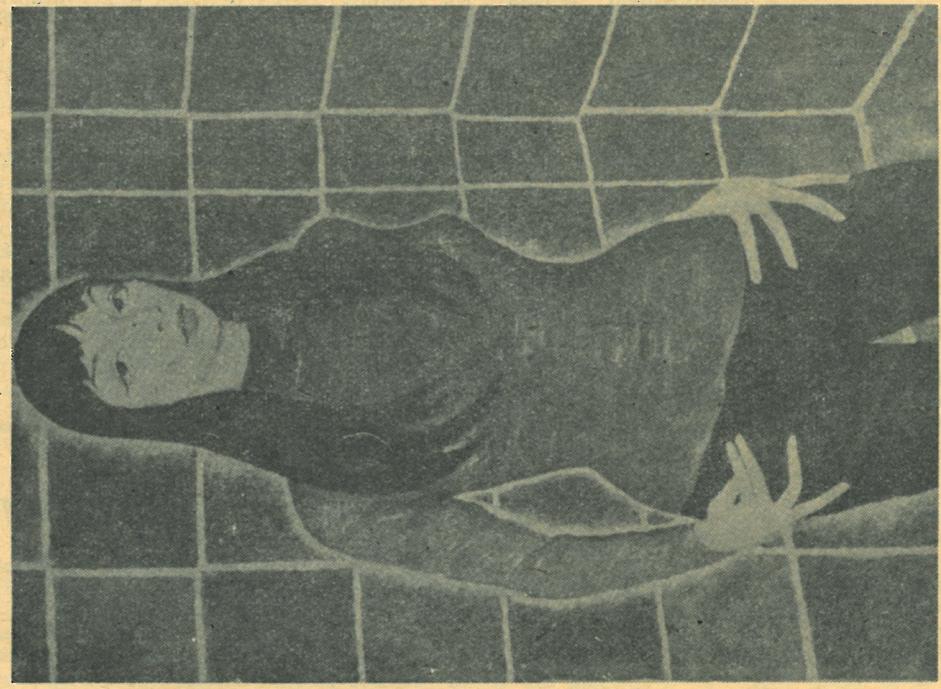

ŽIVOT

KULTURNÉ - SOCIÁLNÍ ČASOPIS

MARZEC - MARZEN - NR 3 1964 - Cena 1 zl

Portrait Juliette Greco.

Petrus Christus — portrait de Venise z XV.

ŽENA A JEJÍ ODEV

Když dnes prolízíme staré žlutlé fotografie, hledíme kriticky na oběky, které oblékaly naše prababičky. Pro dnešek se nehodí, ale tenkrát byly nejpravdopodobněji poslední módní novinkou. A mnohá uznává každá žena, bez ohledu na dobu a zeměpisnou šířku. První „Eva“ pří nosila fikový list. A tento — jestli dopravdy existoval — to je pravoprávné všechno děti v průběhu století na úseku dámského odívání. Samozřejmě, z tohoto praochodi se nikdo z nás nemůže pochluští fotografií. Pouze důkladné studium a eruditice mohly vydát z hloubi zapoměni a ukázat

manky byly ve skutečnosti válečnou koristí, skídal se z části oděvu řeckého a z části úboru Etrusků s elementy východní nádhery.

Období blížší, od raného středověku po současnost, neboli od oděvu románského až k dnešní röhé od Diiora charakterizují časté a zásadní změny. Docela jinak je oběžená madona z raného středověku, jinak dívka gotická a ještě jinak empírová krasavice. Zvláštní díl knihy je věnován úboru polské šlechty. Úkolem obleku z rozhazu XVI. a XVII. století v Polsku byla hlavně ochrana před zimou a vlnkem. Proto byly moderní vysoké boty a kožešiny, které by si Pařížanka z té doby ani za nic neoblékla.

(POKRAČOVÁNÍ NA STR. 7)

dium nám umožňuje sestavení celkového obrazu. Egyptanka za času faraonů nosila tedy oděv skládající se dvou zásterek, jedné závitné Řecko. Řecké ženy se oblékaly do kusu vlněné nebo lněné látky, která volně splývala po těle. Jenlu ani niti antické Řecko neznali. Tehdejší oděv věřejně odhaloval nahostro pro nutný v panujících vedrech. Egyptanký svídnice — tvrdi A. Banach — sesívaly prý tyto zástlinky a tak vznikaly šaty zvané kalasiris, velmi těsně obepínající postavu. Šaty malé raminka nebo šle. A látky na šaty? I na tuto otázkou autor odpovídá. Byly to látky Egyptanku z před mnoha tisíc let nám A. Banach ukazuje velmi podrobně, avšak vymíňuje si, že ovšem tak vypadala, jestliže můžeme vérit portrétem. Totíž portréty, a v tomto případě tak časově vzdálené egyptské kultury spíše zahochované sochy a reliéfy nebo fragmenty fresek — jsou jedinými hlavními prameny, jejichž podrobné studia vždy, avšak v souhlasu s pod-

nebím, kulturou a civilizačními prostředky se vzhled hezkého děvčete měnil. Současně však v dané zemi a daném období byly způsoby ženské koketérie více méně podobné", než vlastně vlněný řecký oblek symbolem nesmítelné prostoty, na Krétě byla elegance chválou světa. Řekům se podařilo najít soulad mezi myšlenkou a formou". A dále autor ukazuje starožitný Rím a říká, že oblek Ri-

ter už před dvěma tisíci let před

JEDNOŚCI NARODU

Weszliśmy w rok 1964, rok jubileuszowy 20-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, w którym przede wszystkim zbilansujemy nasz dorobek oraz wytyczymy dalsze perspektywy narodu. Zadanie sprecozyowania tych konkretnych perspektyw podejmie IV Zjazd Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Zjazd roku jubileuszu Polski Ludowej.

Inaugurację jubileuszu zapoczątkowała uroczysta sesja Ogólnopolskiego Komitetu Frontu Jedności Narodu. Zebrani na sesji wybiorci działacze reprezentujący najwyższe władze państwowie i partyjne, szerokie rzesze całego społeczeństwa, przedstawili na niej nie tylko bogaty program regionalny i ogólnokrajowy obchodów, lecz dokonali przeglądu i oceny drogi, jaką przebył nasz kraj w ciągu jubileuszowego dwudziestolecia. Tego, co stanowi dzisiaj niewątpliwą dorobek trzydziestu milionów jubilatów, w tym wielu takich, którzy nie pamiętają już wcale, bądź nie mogą pamiętać, jak wyglądał ów punkt startowy, od którego wypadło przez dwudziestu laty zacząć nową drogę kraju. Wskazywali na najważniejsze elementy dorobku we wszystkich dziedzinach życia w okresie władzy ludowej. Wewnętrzne sukcesy Polski, wzmacnione jej sojuzem z Związkiem Radzieckim, oparcie się o całą wielką rodzinę państwa socjalistycznych — wszystko to sprawiło ogromny wzrost roli i autorytetu Polski w świecie, uznanie na arenie międzynarodowej.

Językiem faktów i czynów przypominał przewodniczący Rady Państwa i OK FJN — Aleksander Zawadzki dzieje tego w istocie krótkiego okresu, w którym odrobiliśmy w poważnej mierze wiekowe zańiedbania i skutki ludobójczej okupacji hitlerowskiej. A droga nie była łatwa, naród, kierowany przez partię, wielkim trudem i ofiarnością dokonał dzieła, jakie nie przypadły żadnemu innemu pokoleniu.

Dwadzieścia lat od ogłoszenia Manifestu Lipcowego PKWN — to okres ogromnych przemian zacofanego i zaniedbanego niegdyś kraju. Okres, w którym zespoleń z macierzą prastare ziemie piastowskie nad Odrą, Nysą i Bałtykiem zostały zagospodarowane, odbudowane i rozwinięte. Niezależnie od odbudowanych powstały nowe miasta, wsie i osiedla, rozbudowane poważnie przemysł i stworzono nowe gałęzie przemysłu przekształcając Polskę w nowoczesny kraj przemysłowo-rolniczy.

Zwiększyliśmy dziewięciokrotnie produkcję przemysłową. Władza ludowa oddała w ręce chłopów 6 mln ha ziemi, 8,5 mln członków licząc razem organizacje spółdzielczości rolnej i kółek rolniczych. Mimo niedostatecznego postępu w rolnictwie produkcja rolna wzrosła o 30% w stosunku do przedwojennej. Zmieniło się oblicze wsi. Chłopi uczestniczą wraz z robotnikami w sprawowaniu władzy — od gromady po najwyższe organa państwowe.

Dorobek jest wszechstronny: obok osiągnięć w dziedzinie gospodarczej i kulturalnej składają się nań sukcesy w zakresie zagadnień oświatowych i socjalnych. Zniknęła największa troaska rodzin — sprawa młodego pokolenia i jego przyszłości, sprawa wykształcenia i pracy zawodowej. Dziś wszystkie dzieci na wsi i w mieście osiągają podstawowe wykształcenie. Szkoły zawodowe i wyższe uczelnie otwierają się dla całej młodzieży. W szkołach różnego typu pobiera naukę 8 mln dzieci i dorosłych. Zdobycze kultury narodowej stały się dostępne dla najwyższych rzesz obywateli.

W chlubnym bilansie 20-lecia Polski Ludowej, w wypracowanym dorobku przemian społeczno-ekonomicznych zasadniczą

rolę odegrali ludzie, śmiało tortując drogę wszystkiemu co nowe. Mieści się w nim również skromny, na miarę naszych sił i możliwości, wkład każdego z nas, nas wszystkich. Albowiem dorobek dwudziestolecia — to dorobek ludu pracującego, własną pracą tworzącego wartości, które obecnie sumujemy. Dorosły i tych młodych, którzy urodzili się już w Polsce Ludowej, lub byli dziećmi w chwili jej powstania i stanowią obecnie ponad połowę ludności kraju. Jest to przysłowia druga zmiana, właśnie oni — młodzi kontynuować będą dalsze dzieło tego pierwszego socjalistycznego dwudziestolecia.

Sesja OK FJN — stanowiła zarazem prezentację wszystkich środowisk, organizacji politycznych, społecznych, twórczych, młodzieżowych i kulturalnych, wśród których znajduje się również Czechosłowackie Stowarzyszenie Kulturalne w Polsce — najszerszych rzesz społeczeństwa zespłonych we Frontie Jedności Narodu, które udzielają swego poparcia linii partii i władzy ludowej, deklarują udział w dziele wszechstronnego rozwoju Polski.

W jubileuszowym dorobku, obok środków materialnych z funduszu państwa, poważne miejsce zajmuje wkład ofiarności, gospodarności, trudu i wysiłku mieszkańców kraju, którzy niezliczonymi czynami społecznymi przyczynili się do zwiększenia i przyspieszenia procesu przemian XX-lecia.

Odezwa wystosowana przez OK FJN do całego społeczeństwa — której tekst podał wszyscy dzienniki — wzywa do uczczenia XX-lecia Polski Ludowej przede wszystkim czynem produkcyjnym, lepszą, bardziej wydajną pracą, masowym udziałem w czynach społecznych, rzetelnym wykonywaniem obowiązków na wszystkich odcinkach. W odezwie i całej dyskusji na sesji plenarnej OK FJN zaakcentowano bardzo mocno, w jaki sposób najlepiej, w sposób najbardziej godny uczcić jubileuszowe święto. Rzec w tym aby ten nasz wspólny dorobek rósł jeszcze szybciej, aby nasza praca służyła jeszcze lepiej sprawie rozwoju naszego kraju. W innych artykułach piszemy o tym jakie zadania winno podjąć Czechosłowackie Stowarzyszenie Kulturalne, wszyscy jego członkowie, dla uczczenia dwudziestolecia. Wiedząc, że czytelnicy nasi z pełną aprobatą przyjmują tę formę przekazywania informacji, do tematu tego będziemy jeszcze nieraz wracać. Popularyzujemy i będziemy popularyzować te wszystkie osiągnięcia, które sumują się na jubileuszowy dorobek naszego kraju. A o których tak na codzien, zrywając kartki kalendarza, nie pamiętamy, że jest to już kalendarz innej epoki.

W uroczystym dla nas wszystkich roku, zapamiętać powinniśmy wezwanie zawarte w odezwie, aktualne również i na ten rok, jak i dla wszystkich przyszłych lat powszednich. Od nas samych, od społecznej aktywności i obywateskiej troski nas wszystkich zależy nasza przyszłość.

W ludowym państwie miernikiem patriotyzmu każdego obywatela jest jego stosunek do pracy zawodowej i społecznej, jego poczucie obowiązkowości, dyscypliny i odpowiedzialności, jego osobiste zaangażowanie się w realizację polityki partii i władzy ludowej. Tylko to jest rzetelną gwarancją dalszych osiągnięć i wyzwolenia nowych zasobów energii twórczej, inicjatywy i ofiarności mas pracujących, u progu nowego dwudziestolecia Polski Ludowej, u progu drugiego Tysiąclecia naszego bytu państwowego.

Na zdjęciu u góry: prezydium sesji OK FJN — od lewej: J. Cyrankiewicz, W. Gomułka, A. Zawadzki, Cz. Wycech, St. Kulczyński, Z. Kliszko.

ÚLOHY DNEŠNÉHO DŇA

Prezidium ÚV Československej kultúrnej spoločnosti oznámilo už svojim miestnym skupinám, že základným momentom toho ročného činnosti bude účasť v celoštátnych oslavách XX-výročia Poľskej Ludovodemokratickej republiky. Medzi tým boli sme svedkami slávostného zasadania celoštátného výboru Fronty Národné Jednoty, ktoré dalo počiatok významnému jubileu Ludového Polska (článok o zasadení OK FJN uverejňujeme vedľa). Materiále zo zasadania OK FJN, ako aj iné uverejnené v celej tlači a v „Živote“ o XX. — výročí PRL mali by byť zakladom k príprave obyvárm a miest. skupinami ČsKS predbežných, konkrétnych plánov v súvislosti s jubilejnými slávnostami. Pretože sa zúčastňujeme na slávnostach v rámci obecných, okresných po prípade krajových výborov FJN, celá naša práca mala by byť tesne koordinovaná a úzko spojená s plánmi týchto výborov. Znamená to, že mali by sme im dať k dispozícii všetko, čím môžeme disponovať, aby sme sa čo najlepšie zapojili k oslavám XX-výročia PRL, aby tieto slávnosti boli zároveň zhruňtiem výsledkov kultúrnej činnosti Spoločnosti v tomto období.

Praktický toto znamená, že pri organizácii práce musíme v miestnych skupinách, obvodných výboroch za priamej účasti a pomocí Prezidia Ústredného výboru Československej kultúrnej spoločnosti previesť pracovné schôdzky venované horeuviedenej otázke. Na týchto schôdzkach bolo by treba uvažovať o tom ktorý súbor, ktorú kapelu, ktorú ochotnícky divadelný súbor a s akým konkrétnym repertoárom vystúpi na slávnostach XX-výročia PRL. A hoci ČsKS v tomto obore ma veľké možnosti, je treba aby Ústredný výbor a obvodné výbory navrhli v tesnej spolupráci s miestnimi činiteľmi taký kultúrny program, aby čestne a na patričnej úrovni predviedol kultúrne výsledky Spoločnosti. Ďalšou záležitosťou ktorú je treba prejednať, bude kolektívna a individuálna účasť členov a miestnych skupín ČsKS v spoločenských činohach a poriadku-

Na schôdzkach miestnych skupín ČsKS je treba tiež vystúpiť s referátmi o XX-výročí PRL. Takýto referát, ktorý bude hovoriť o celkových výsledkoch našej krajiny a záberajúci sa tiež lokálnymi problémami môže pripraviť miestny učiteľ, môže ho tiež prednesť prednášateľ z okresu alebo vojvodstva, ktorý pozná problematiku.

Prevádzajúc cinnosť týmto spôsobom budeme patrične pripravení k účasti v jubileum Ludového Polska. Nás zástupca v miestnom výbore oslav XX-výročia PRL nepríde tam s prázdnymi rukami, ale s konkrétnym plánom našich možností, ktoré chceme ukázať pri tejto príležitosti celej spoločnosti.

KRÁTKO O VŠETKOM

V Paláci národov v Ženeve po polročnom prerušení znova obnovili rokovania konferencie výboru 18 štátov pre odzbrojenie.

Spojených štátov vypustili do kozmického priestoru družicu „Echo-2“ — nafukovací balón o priemere 40 metrov, ktorý má prvý raz umožniť „cestou cez vesmír“ rádiové spojenie medzi USA a Sovietskym sväzom. Vyslaniu tejto družice predchádzala séria pokusov s balónmi rovnakého typu a veľkosti.

Pod predsedníctvom podpredsedu vlády Petra Jaroszewicza, konala sa ďalšia v poradí schôdza Výboru hospodárskej spolupráce s cudzinou pri Rade Ministrov, na ktorej prejednali: aktuálne úlohy v obore poľnohospodárstva, plán koordinácie vedeckých a technických výskumov krajín RVHP, prípravu konferencie OSN pre záležitosti obchodu ako aj rozvoj hospodárskych stykov s ČSSR a Juhoslováviu.

Podľa výpovedi ministarského predsedu Anglicka Douglas-Homea, britská vláda zrezygnovala z ďalších pokusov zapojenia sa do Spoločného trhu a súčasne stavia si cieľ, užšiu hospodársku spoluprácu s krajinami Commonwealthu.

Americký denník „Evening Star“ z 5. februára t.r. uverejnil článok popisujúci návrhy Władysława Gomułki v záležitosti zmrazenia úrovne žádrových zbrojení v strednej Európe.

I. tajomník KC PZPR Władysław Gomułka ukončil 6. februára 59 rokov. Tento deň poľská spoločnosť želala Władysławovi Gomułkovi veľa zdravia a ďalších úspechov v jeho neúnavnej práci.

Pri univerzitách vo Varšave a Poznani vznikla škola administrácie. Vyučovanie trvá 2 roky a bude prevádzkané diaľkovým systémom.

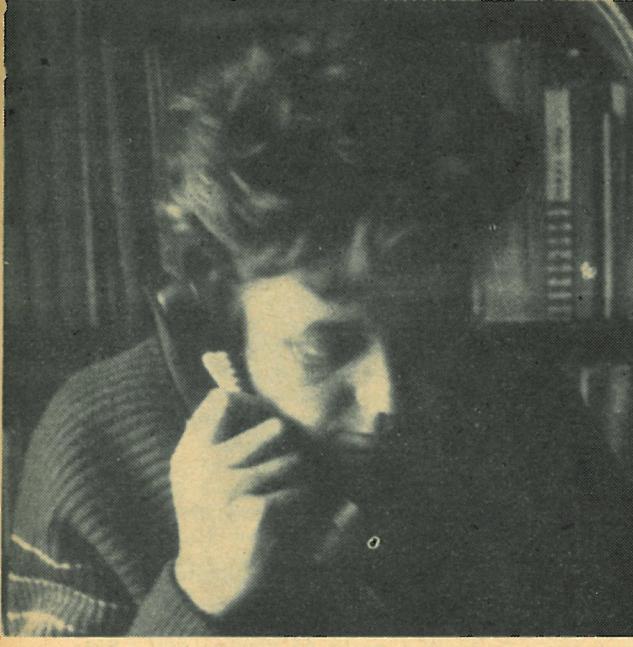
V Pekingu bola podpísaná dohoda medzi Poľskou Ludovodemokratickou republikou a Čínskou Ludovou republikou o tovarovej výmene a podmienkach platenia na rok 1964.

Minister zahr. obchodu PRL W. Trąpczyński a francúzsky min. financií a ekonomických záležitostí V. G. d'Estaing podpisali v Paríži protokol týkajúci sa úverového predaja francúzskeho obilia Poľsku.

VESELÉ VEL'KONOČNÉ
SVIATKY
VŠETKÝM ČITATEĽOM
PRAJE REDAKCIA

BLIŽŠIE KULTÚRE

Jedným zo smerov zmen, ktoré mali miesto v období 20-tich rokov trvania PRL na území novotarského okresu bola kultúrna revolúcia. Tento, pred vojnou zaostalý okres, ktorý nemal ani tie základné kultúrne inštitúcie, má dnes na svojom konte nejeden úspech hoci je treba ešte veľa urobiť.

O tomto rozprávame s vedúcou Kultúrneho oddelenia PPRN v Novom Targu, ob. ELŽBIETOU KOWALSKOU.

REDAKCIÁ: Ako súčasne vypadá stav kultúrnych investícii v okrese v porovnaní s predvojnovým obdobím?

E. KOWALSKA: Krátko pred vypuknutím II. svetovej vojny miestne noviny „Gazeta Podhalanská“ hrdo písali, že v okrese jestvuje jedná požičovňa kníh, ktorá disponuje 2.000 sväzkami, plne uspokojujúca potreby terénu. Súčasne máme 47

knižníc a okolo 40 knižničných stredísk (nepočítajúc závodné knižnice), v ktorých počet kníh roku 1964 prekročí 200.000 sväzkov. Okrem toho kultúrnú činnosť prevádzka 25 klubovní a Okresný dom kultúry v Novom Targu. Pri klubovníach a knižnicach je 22 čítárn, čo je najvyšším priemerom vo vojvodskom merítku. Každá klubovňa má časopisy, klubové hry, rádio, gramofón, niektoré majú tiež k dispozícii magnetofón a 12 klubovní obdržalo roku 1963 vlastné televízory. Okrem toho na spišských a oravských dedinkach sú klubovne Československej kultúrnej spoločnosti.

REDAKCIÁ: V akej miere kultúrne miestnosti uspokojujú požiadavky miestnych obyvateľov a v akej miere pomohli vytvoriť kultúrne zvyky?

E. KOWALSKA: Túto otázku názorne ilustruje rýchly rozvoj počtu čitateľov, ktorý roku 1962 dosiahol 380.732 vypožičané knihy. Ďalším dôkazom popularity kultúrnych podnikov sú prednášky, ktoré zhromažďujú v dedinských klubovníach doslovenne davy obyvateľov. Teší nás stále rastúci záujem samotných dedinských organizácií a miestnych činitelov, ktorí sa snažia o vzáčené miestnosti, o organizovanie rôznych podujatí, snažia sa o neustále atrakčnejšiu prácu v klubovníach. Je to predsa výsledkom rastúcich potrieb miestneho obyvateľstva, ktoré prejavuje stále väčší hlad po dobrém, kultúrnom rozptýlení. Preto veľký úspech majú stretnutia so spisovateľmi, večierky pri čaji so súťažami s veľmi rôznorodou tématikou a posedenia pri televízore. Na tomto mieste je treba poznamenať, že televízor v klubovni je veľkou atrakciou a — vďaka rôznorodému programu — výborným spôsobom prisvojovania dedinským televíznym divákom kultúrnych hodnôt.

REDAKCIÁ: Aké sú plány kultúrneho rozvoja Podhala?

E. KOWALSKA: Všeobecne povedané, snažíme sa aby celý okres bol nasýtený kultúrnymi strediskami, aby knižnice boli pretvorené na komplexné strediská t.z. spojujúce klubovňu a čítáreň. Znamená to realizáciu tzv. plánu likvidácie „bielych škvŕn“. Vtedy v každej obci do konca roku 1965 bude činné komplexné kultúrne stredisko. Bude kladený väčší dôraz na osvetovú prácu, v rámci prípravovaných obecných kultúrnych plánov. Tieto zahrňujú špecialistické kurzy, literárno-hudobné večierky, večierky venované ochrane zdravia, večery prialstva, filmov, tvorenia zaujímových krúžkov atď. Kultúrne oddelenie obdržalo „bibliobus“ plne technický vybavený, čo nám dovolí obslúženie mnohých klubových podujatí, tým istým pozdvihujúc ich umelcovo úroveň.

Chcela by som zaapelovať do Obecných výborov PZPR o väčšie pochopenie pre prácu kultúrneho strediska v obci, o pomoc a jej analýzu. Podobnú výzvu adresujem učiteľom, ktorých vedomosti a autorita na dedinach môžu spôsobiť veľa dobrého. Ich energickejšie zapojenie sa do kultúrnej práce v obci bolo by veľkou pomocou. Chcela by som ešte poznamenať, že iniciatíva miestného obyvateľstva, jeho elán je pre Oddelenie kultúry niečim veľmi potrebným, pomahajúcim vybaťiť veľa fažkých záležitostí pre dobro tohto obyvateľstva. Okrem toho je satisfakciou a dôkazom, že „kultúra na podhalanskej dedine je stále viac hľadaná“ a hlad po nej stále plnejšie uspokojovalý.

(Rozprával: J. NOCUN)

PIRATSKÝ ČIN

Na medzinárodných vodách v Mexiku zálive, lode vojenského ťodstva USA zajali kubánsku rybársku flotilu. Rybárske lode, ktoré práve lovili boli zajaté a spolu s posádkou odvedené do základne amerického ťodstva v Kay West. Celý svet respektuje právo slobodného lovenia rýb na medzinárodných vodách, a zajatie tohto druhu je piratským činom, ktorý je v rozpore tak s medzinárodným právom ako aj so zásadami Chartry spojených národov.

Zo začiatku vlády USA bránila veliteľov vojenského ťodstva tvrdiac, že kubánske rybárske lode boli zadržané na územných vodach USA. Ale vláda Kubanskéj republiky posielajúca svoju flotilu na lov na medzinárodné vody a predpokladajúc možnosti rôznych

provokáciu zo strany USA, oznámila poslanie flotily prostredníctvom švajčiarskeho výrobcu, aby odstránila akýkoľvek dôvod k incidentom. Preto vláda USA dobre vedela kde lovia Kubánci.

Vo výsledku týchto faktov, ktoré vyšli najavo ako aj rozhorenie svetovej verejnej mienky Státny departament USA v oficiálnom oznamení priznal 5. februára t.r., že vo výsledku „priekumu“ americkými orgánmi sa zistilo, že kubánski rybári nenarúšili zákony USA a preto nemôžu byť potrestaní.

Horeuvedená skutočnosť je ešte jedným dôkazom protikubánskej politiky, ktorá konzistentne vedú Spojené Štaty.

Minulý rok máme už za sebou a do konca pomaly sa blížime ku koncu prvého polroku tohto roka. Je však hodno si pripomenúť čo sme urobili behom minulých rokov, aké zmeny nastali v našom živote. Ulahčuje nám toto rokročie vydávaná „Statistická ročenka 1963“.

Naša spoločná peňaženka — národný dôchodok — do polovice bola naplnená roku 1962 priemyslom. Poľnohospodárstvo zaplnilo len jednu pätnu. V roku 1962 výška národného dôchodu na jedného obyvateľa stvárnovala sa na úrovni 13,8 tis. zł. Bolo to o tisíc zlatých viac ako v roku 1960, ale len o 100 zl viac ako roku 1961.

Koľko zarabáme? Aj na túto otázku dáva odpoveď horeuvedená kniha, ktorá analyzuje mzdy robotníkov priemyselnej skupiny. K najlepšiemu zarabajúcim patria baníci, hutníci a tlačiar (linotipisti) — viac ako 3.000 mesačne. Menšie mzdy majú krajčíriky, mly-

nárski robotníci a robotníci na pižách (asi 1.300 zł.)

Z oboru poľnohospodárstva dozviedáme sa, že povrch obsiatej pôdy v našej krajinie činí 15 miliónov ha. Z toho 57 percent je určených na úpravu štyroch základných druhov obilia. Zemiaky sa pestujú na každom piatom hektári. A na zeleninu určuje sa veľmi málo, len 1,2 percent celkovej zásiatej plochy. Keď už sme pri povrchu našej krajininy, musíme označiť, že vo výsledku nových dôkladných meraní, naša krajina „zváčšila sa“ o 790 kilometrov štvorcových. Čini to viac-menej veľkosť jedného okresu.

Obyvateľstvo... Najhustejsie obývaným mestom je Chorzów — 4.478 osôb na 1 km štvorcový. Varšava je len na desiatom mieste. Najrdesť obývaným okresem sú Ustrzyki Dolne v rzeszowskom vojvodstve (13 osôb na 1 km. štv.) Na druhom konci Poľska najrdesť obývaný je okres Miaslisko (23 obyvateľov na 1 km²). Zo Statistickej ročenky môžeme sa tiež dozviedieť, že vo vekovej skupine od 0 — 29 rokov je viac mužov ako žien. Preto každé dveťa ročníky najde manžela. Najviac deťí rodí sa v marci, najmenej v decembri.

Na vydanie knihy, ktorá by tak dôkladne informovala o našom živote, skladá sa námaha veľkého ľudskejho kolektív. Pri tejto práci pracujú tiež najmodernejšie stroje a počítacie elektrónové mozgy. Na dedinu priamo prichádzajú komisári, ktorí počítajú. Je im treba uľahčiť prácu, ktorá je veľmi užitočná.

STATISTIKA PRE KAŽDÉHO

PRIAZNIVÉ VÝSLEDKY PRÁCE UTSK

Obyvateľstvo ukrajinskej národnosti v Poľsku počíta okolo 190.000 a obýva hľavne severo-západnú časť krajinu.

Medzi ukrajinským obyvateľstvom pozorujeme, najmä v posledných rokoch spoločenskú aktivizáciu. Ukrajinskí roľníci patrične plnia svoje povinnosti voči štátu. Vzrástol počet mladej inteligencie, ktorá aktívne sa zúčastňuje spoločenského a kultúrneho života menšiny.

Na prehľbovanie procesov aktivizácie občanov ukrajinskej národnosti má veľký vplyv činnosť povolanej k životu roku 1956 Ukrajinskéj kultúrno-sociálnej spoločnosti. V prvých rokoch svojho festovania UTSK, aktívne spoločnosti zdolávala veľké organizačné ľažnosti, stváralovala sa koncepcie práce a smernice činnosti. Tieto ľažnosti prehľboval fakt, že mnohí členovia a aktivisti, ktorí nemali pracovné skúsenosti, nechápalí cieľ a zmysel festovania UTSK. Členmi Spoločnosti stali sa ľudia s nezodpovednými názormi a snahami, ktorí nemali nič spoločné s životnými záujmami národnostnej menšiny.

Túto ľafetu Ukrajinská kultúrno-sociálna spoločnosť má už za sebou.

Zrejme deklarácia UTSK, ako organizácie, ktorá stojí na základe socialistických premen — organizácie s charakterom kultúrno-osvetovým, spôsobila, že z UTSK odišli ľudia sklamani vo svojich osobných nádejach, nespojení s kultúrnou činnosťou. Ten-to proces spôsobil upevnenie sa UTSK a rozvinutie všeestrannej kultúrno-osvetovej činnosti.

Priaznivé zmeny v činnosti UTSK potvrdil III. sjezd Ukrajinskej Spoločnosti, ktorý sa konal 29. decembra 1963 r.

Ukrainská kultúrno-sociálna spoločnosť počíta súčasne 4.500 členov. Vedia 56 klubovní z toho 42 klubovne na dedinach. Keď v rokoch 1957-1960 mnohí z týchto klubovní využívali len ukrajinskú občania, dnes sú pristupné všetkým a hojne navštievované poľskými občanmi.

UTSK vedia 85 ochoťnických umelcovských súborov. Z toho 22 spevácke súbory, 41 divadelné, 9 hudobných a 11 tanecných. Ochoťnické umelcovské súbory sú v strediskach obývaných obyvateľmi poľskej a ukrajinskéj národnosti, veľmi dôležitým činiteľom bratského spolunažívania ľudí z tej ktoré dedinky alebo obce. Súbory Ukrajinskéj kultúrno-sociálnej spoločnosti stále širšie zapájajú do svojej činnosti repertoár spoločenský zaangažovaný a súčasný, vydávaný v Poľsku alebo v SSSR. Celkovo v rokoch 1960-1963 súbory UTSK predviedli viac ako 500 koncertov na dedinach. Neobmedzujú sa však len na ukrajinské strediske, dávajú predstavenia aj v podnikoch a továrnach.

Sjazd Ukrajinskéj kultúrno-sociálnej spoločnosti potvrdil, že v činnosti Spoločnosti, ktorá pracuje predovšetkým v opretí o spoločenský aktív, začína hrať poprednú úlohu pochopenie významu a zmyslu vychovavateľskej kultúrno-osvetovej práce ako aj nutnosť likvidácie pozostatkov nacionali-

stických predsudkov medzi ukrajinskou spoločnosťou.

Práca UTSK neobmedzuje sa len na národnostnú tématiku. Spoločnosť angažuje sa v rámci Fronty Národnnej Jednoty do spoločenskej mobilizácie svojich členov, boja o hospodársky a kultúrny rozvoj prostredia. Početní aktivisti, členovia UTSK zastávajú spoločenské funkcie v národných výboroch, organizáciach prevažajúcich svoju činnosť na dedine, aktívne pracujú v roľníckych krúžkoch, v ZMW, nie jedenkrát sú iniciátormi ich vzniku.

Miestne skupiny UTSK uznesli sa na početných spoločenských činoch pre učenie XX. výročia PRL. Tieto činy zahrňujú také práce ako: opravy ciest, stavby klubovní, športových zariadení, poriadkové práce pri stavbe škôl a iných objektov. Toto spoločenský dôležité a užitočné hnutie rozvíja a upevňuje aktívitu členov UTSK.

Mnohí činitelia UTSK — delegáti na sjazd zdôrazňovali, že tam kde ukrajinský aktív spolupracuje s výbormi Fronty Národnnej Jednoty, Sväzom dedinských mládeží, Sväzom poľsko-sovietskeho prialstva, Spoločnosťou rozvoja západného územia, Ligou žien, výsledky práce sú pre Spoločnosť mi-

oriadne priaznive.

V sjazdovej diskusii o úlohotach Spoločnosti delegáti navádzali k materiálu XIII. Pléna KC PZPR. Zdôrazňovali nutnosť ďalšieho upevňovania ideologickej a politickej práce. Prihľadajúc k faktu, že väčšina občanov

ukrajinskéj národnosti obýva dediny, uvažovali o možnosti, aby v rámci stanovovej práce UTSK rozvíjali zdravotníctvo a poľnohospodársku osvetu.

Mimoriadne úlohy na tomto úseku má pred sebou ukrajinský týždeník „Naše slovo“. Publicistická činnosť „Našo slovo“ v poslednom čase zreteľne sa zlepšila. Týždeník tematicky sa priblížil čitateľovi. Veľa miesta venuje organizačnej práci UTSK, zovšeobecňuje a popularizuje úspechy a pracovné skúsenosti oblastných výborov a miestnych skupín Spoločnosti.

Dôležité miesto v prácach UTSK tento rok zaobrába 150 výročie narodenia veľkého ukrajinského básnika Tarasa Ševčenku.

Uznesenia posledného sjazdu UTSK široko prihliadajú k činnosťam spojeným s oslavami XX. výročia PRL. Správne sa zdôrazňovalo, že všetky plány miestnych skupín UTSK musia byť zapojené do ústredných oslav, organizovaných v tej ktorej obci a zohľané s plánmi miestnych národných výborov. Konštruktívne a plodné zasadanie sjazdu UTSK dovoľuje predpokladať, že doterajšie úspechy Spoločnosti budú sa obohatovať a rozvíjať. Podmienkou toho, ako to zistili delegáti, je výdatna pomoc ľudovej vlády, ktorá svoj pomer k všetkým národnostným menšinám realizuje v súhlase so zásadami proletárskeho internacionálizmu a kultúrne výsledky národnostných Spoločností považuje za vklad k celostátnym výsledkom XX. výročia PRL.

S. W.

ALŽÍRSKO

Pred tri tisíc rokmi založili Feničania na pobreží dnešného Alžírska svoje faktórie, v 9. stor. p.n.l. stali sa súčasťou kartáginskej štátu. Numidiectov — miestne obyvateľstvo — Rimania pomenovali barbari. Tento termín prijali neskôr Arabi meniac ho na Berber a tam majú svoj pôvod Berbères vo francúzštine, čo označuje dnes berberské kmene, ktoré tvoria 30% obyvateľov Alžírska, 60% činia Arabi a 10% Francúzi, Španieli a Taliani. Dlhé dejiny Alžírska sú neobvykle bohaté na udalosti a veľmi pestré. Spájalo svoje osudy s Rímom, Byzantskom, Arabmi, Španielom a Tureckom, ktoré dalo tejto krajine jej dnešné pomenovanie — od hlavného mesta Alžíru.

Dobývanie Alžírska Francúzskom začalo v roku 1830 a aký húzevnatý musei byť odpor Alžírčanov, keď prví francúzskí osadníci zjavili sa len roku 1848, lebo boje trvali 17 rokov. Oficiálnym dôvodom pre kolonizáciu Alžírska bol „incident s vejárom“ ako to pomenovala francúzska burzožná historiografia.

Ked' roku 1827 vtedajší francúzský konzul Deval, ostatné podozrivá figúra o ktorom vládla veľmi zlá mienka, zjavil sa u alžírského deja Husseina v záležitosti vyrovnania účtov za dodávky obilia pre Francúzko, bol v priebehu prudkej výmeny názorov udeľený plackou na muchy. Paríž uznal, že táto urážka si vyžaduje satišťaku, ktorú mohlo poskytnúť len dobytie krajiny. Samozrejme skutočne príčiny boli úplne iné. Za expedíciu 100 tisícoveho sboru, ktorý bol tretinou celej francúzskej armády, skrývala sa snaha francúzskej burzožie otvorenia trhu pre priemyselné tovary výmenou za výrobky, ktoré nebolo možné doposťať ani na francúzskej pôde ani vo francúzskom podnebí, ako aj vytvorenia možnosti odadnictva prebytku francúzskych obyvateľov mimo hranice metropolie.

Francúzska okupácia Alžírska trvala do roku 1962. Sedem a pol rokov trvajúca vojna, ktorá zapríčinila úpadok IV. Republiky a vyvolala hlbokú morálku krízu vo Francúzsku — priniesla konečne Alžírsku — nezávislosť.

Získanie tejto vytvoril ihneď množstvo problémov, ktoré mladý štát musel riešiť, problémov prekračujúcich jeho hmotné a kádrove možnosti. Pripomeňme len kvôli príkladu, že vo výsledku sabotaže francúzskych kolonistov 850 tovarne boli vyradené z prevádzky. Niekoľko miliónov akrov pôdy, ktorá patrila Francúzom ležalo úhom. Bolo treba sa rýchlo rozhodnúť o činnosti. Rozhodli sa. Alžírsko si vytýčilo socialistickú cestu. Alžírska ústava hľasa, že „základným cieľom demokratickej a ľudovej alžírskej republiky je vládnutie prostredníctvom ľudu, ktorého avantgárou sú fellahovia, robotníci a revolučná inteligencia — budovanie socialistickej demokracie, boj s využitím človeka vo všetkých formách“. Prezident Ben Bella s príležitosťou výročia prepuknutia ozbrojeného povstania povedal: „Chceme diktatúru s malíčkami, diktatúru chudobných, diktatúru sedliakov a robotníkov. Diktatúra bude mať dlhý život v našej krajine.“

Pristupilo sa k poštátnemu pôdu a priemyslu. Pristavme sa pri poštátnemu pôdu. Podľa mienky dnešných alžírskych vodcov, alžírska revolúcia začala sa na dedine a na dedine je treba započať budovanie nového Alžírska. Poznamenávame, že v Alžírsku fellahovia tvoria 80% spoločnosti a v oslobodeneckej armáde bolo ich 90%. Okolo 3 miliónov akrov pôdy prešlo do rúk polnospodárskych robotníkov a sedliakov čiže fellahov. Boli utvorené rolnicke samosprávy, ktoré sú zatiaľ jediným tohto druhu experimentom, vyrastajúcim zo starých alžírskych tradícií „uiza“. Toto slovo znamená zvyk, spočívajúci v tom, že na dedine jeden druhému pomáha v práci. Zhromažďovali sa vždy 20-30 pluhov a postupne obrábali pôdu u jednotlivých sedliakov. Celá dedina pracovala vždy spoločne. Preto samosprávy opierajú sa na týchto trvalých tradiciach a než alžírska vláda obliekla ich do šatov právnických formulí, jestvovali na základe obyčaju.

A preto keď po vojne sedliaci spontanečne započali prácu na veľkých, opustených majetkoch, začali tam nejak spontanečne tieto formy používať. Vtedy vláda sa rozhodla túto spontánosť zachytiť do istých organizačných foriem. Samospráva stala sa formálnej inštitúciou. Okrem predsedu výboru samosprávy, ktorý bol volený a tešil sa veľkou autoritou, objavil sa menovaný riaditeľ. Bol to obyčajne mladý teoretik po dosť povrchnom preškolení a netešil sa ani dôverou ani úctou. Nakoniec sedliaci považujú ho za nanuteňho im meštiaka. Sem-tam vznikol problém dvojitého vedenia.

Veľký počet samospráv nemá ešte riaditeľov. Ba, bolo by treba najsf ich až 7 tisíc, zatiaľ však sa podarilo behom polroka stváriť len prvý tisíc. A preto výbor samosprávy je v značnej mieri pánom u seba. Zaujímavou perličkou je to, že v jednej samospráve predsedom je žena, ktorá však plní skôr úlohu figurantky.

Táto forma hospodárenia vytvára však dodatočne problémy. Sedliaci chcú vedieť, kam idú ich výrobky, za aké ceny sú predávané. Samozrejme nie vždy súhlasia s cennami. Spory prepukajú najmä keď sa jedná o export vína.

Socialistický smer vytýčený alžírskou vládou nemohol nevyvolať reakcie tých, ktorí sa pocitili ohrození vo svojich privilégiach. Pre časť burzožie, ktorá sa nezúčastnila oslobodeneckej bojov — nezávislosť znamenala predovšetkým nové možnosti obohacovania. Počítali na obsadenie v alžírskom hospodárstve pozícií opustených francúzskimi kolonistami. Pre časť drobnej burzožie, ktorá sa domáhala ochrany pred „žralokmi“ — nezávislosť znamenala predovšetkým možnosť kupovania za výhodné ceny opustených obchodov a obsadenie v administrácii a v súkromných firmách, vysokých a dobre platených miest. Preto tito sa zjednotili proti voľbe cesty k socializmu. Práve v tom spočíva základná príčina nezhodov medzi rôznymi tendenciemi, ktoré sa prejavujú v občas prepukavajúcich politických krízach.

TADEUSZ ROJEK

KYTICA

Sú niekedy nielen učiteľkami, ale keď treba pre najmladších aj mamkami. Nazerajú do detského sveta. Vyznajú sa v detskej filozófii. Ovládajú citlivú detskú dušu a fantáziu, zavádzajú sa našim deťom.

Pri slove učiteľ málokedy pripomienieme si ich skúsenú didaktickú a vychovavateľskú úlohu. Pred našimi očami skôr sa previnie kolečko spomienok, ktoré ako barevný film točí obrysy školských lavíc, spomienky na ten prvý deň keď sme prišli do školy, na našu radosť z pätky a more slz z nepodarenej odpovedi alebo keď sme zabudli... na domácu úlohu. Previnie sa pasiemo spomienok na prázdniny a deň rozlúčky so školou. Ešte po celých rokoch budeme spomínať svojich učiteľov a profesorov, našu školu.

Na prvý pohľad dní učiteľa nevelmi sa líšia navzájom. A zatiaľ každý deň je iný, každý deň sa niečo deje, vznikajú nejaké nové problémy a fažkosti, ktorých riešenie vyžaduje si rôzne metódy pôsobenia na diefa a neustále hľadanie najsprávnejších foriem práce didaktickej a výchovnej. Tento deň nezačína a nekončí školským zvončekom.

Práca bez chvíle odpočinku. Hodiny, služby pred započatím vyučovania a v prestávkach, pohovory s matkou alebo niekedy s otcom, pomoc v práciach mládežnickej organizácie a školskej samosprávy, organizovanie hier v prestavkach medzi hodinami, riešenie rôznych záležitostí výchovných a iných spojených so všedným školským dňom. Často dokonca nedôležitých, ale sľažajúcich učiteľovi sústredenie sa na nejakom skutočnom probléme. K tomu všetkému je potrebná nie len stála iniciatíva a systematické samovzdelenie ale predovšetkým čas.

Avšak veľa času zaobera priprava na hodiny. Ešte je dobré ak v škole jestvuje pomocná literatúra a patričné vedecké pomôcky, ale toto ešte nie je vše. A tam kde tieto nie sú, je treba tiež pripraviť hodiny takým spôsobom, aby v detskej predstavitosťi vyvolali obraz, aby prinutili diefa rozmýšľať o téme, aby sa naučilo vyvodiť vlastné uzávery, aby téma bola pochopiteľná a prístupná. Samozrejme toto všetko robia učitelia doma a často na úkor rodinných povinností.

V jednej zo škôl na Orave — v Piekieliku, rozprávali sme nedávno s mladou učiteľkou v škole so slovenským vyučovacím jazykom, Lídiou Mšalovou. Je mladá, ale učí deväť rokov. A niektorí spomedzi jej bývalých chovancov skončili už strednú školu a tento rok maturu-

jú. Iní pracujú na roli alebo v novotarskom obuvníckom kombináte. Sú dokonca aj takí, ktorí sa už poženili a majú už vlastné deti, ktoré je možné aj ja budem učiť — pridáva mladá učiteľka.

Na našu otázkou, hovorí nám o svojom všednom dni, o rozvrhu hodín žiakov a o problémoch výchovnej práce, o tom ako si oblúbila všetky deti, ale predsa príša je k tým, ktoré sú schopné a popri tom nechúť sa dobre učiť. Vráví nám o tom ako všeobecne poznanie „svojich“ chovancov stało sa východiskom pre brácu nad celou triedou, nad každým žiakom, nad sebou a o tom ako deti a niekedy aj rodičia prichádzajú do školy pre radu a mienku ako aj o svojich stykoch s rodičmi a ešte niekedy sa prejavujúci rozdielmi vo výchovných metódoch používaných v škole a doma.

Zvláštnym problémom je výchova a to nielen vo veľkom smysle tohto slova, ale aj v maličkostach takých ako napr., aby sa zbytočne neniečila krieda a neboli robené výrezy na laviciach. Tým sa učí deti šetriť spoločný majetok. Rozpráva sa ďeľom v škole ako sa majú chovať voči starším, ako majú pomáhať, pekne pozdraví.

Niekedy prídu do školy aj rodičia a upozornia učiteľa na detí aké sú doma. Vtedy treba zobudiť detskú ambíciu, aby sa hanbilo druhykrát nesprávne chovať. Môže sa tiež niekedy stať, že diefa chce si za každú cenu získať autoritu u iných žiakov, aj cestou nesprávnej napr. podplácaním cukrikmi. No tu je ale otázka odkiaľ vzalo peniaze na cukríky. Aj tu musí zakročiť učiteľ.

Je tiež problémom to, že niektorí rodičia príliš málo pozornosti venujú domácom úloham diefa. Samozrejme väčšina rodičov prejavuje živý záujem o výučbu svojich detí. Ale popri tom sú ešte rodičia, ktorí

FILMOVÁ FOTO- HÁDANKA

Tentokrát vo filmovej foto-hádanke je hosom herečka z cudziny, ktorú poznáme z mnohých známych filmov. Získala si uznanie mladickým pôvodom a nadpriemerným hereckým talentom.

Rozlúčenie posielajte do dňa 15.3. t.r. na adresu redakcie. Čakajú vás knižné odmeny.

Rozlúčenie filmovej foto-hádanky z čís. 2/64:

Na fotografii bol Andrzej Lapicki.

Odmeny za správnu odpovied odberali: F. Sobczyk — Jablonka, O. Dubkowa — Jablonka.

Nowy Sacz, M. Neupauer — Viere-Stefánií Milanovej z Krynicy-Zdroju, ul. Pulaského 12/10, „Melsztyn“.

Dakujeme za milý list. Filmovú foto-hádanku ste uhadla správne a napriek tomu, že rozlúčenie ste mala zaslať na adresu redakcie do 15.II.1964 už teraz dočkala ste sa odmeny, ktorú odosielame na Vašu adresu.

Ani my nevieme aký v roku 1964 bude svet. Ale dúfame, že v budúcnosti naša korekta bude pozornejšia a od Vás obdržíme ďalšie rozlúčenia ešte v našej ére.

KVETOV

ADAM ADAMEC

rým viac záleží na tom, aby ich syn namiešto toho aby robil domácu úlohu, viac ako mu na to čas dovolí — pomáhal v hospodárstve. Sú aj také prípady, ktoré dobre poznajú učitelia, že dieťa rozloží pred sebou knihu, ale namiešto toho aby sa učilo, počúva čo rozprávajú starší. Potom sa čudujú, že ako to je, „tolko sedí nad knihou a nič nevie“. Zabúda sa však na to, že samo bezmyšlienkovité hľadanie do učebnice nepresahuje vedu obsiahnutú v knihe do hlavy. Na šťastie takých prípadov je stále menej. Rodičia prejavujú stále viac starostlivosti o venu, ktorú nadobúdajú ich deti. V

čovania. Teraz, cez 45 minút je treba prednášať na tému pripravenú doma, prehliadnúť domáce úlohy a ešte aj niekoľkých žiakov preskúsať alebo zhodnotiť výsledky kontrole žiackých knižiek. Samozrejmé, žiacke knižky učiteľ kontroluje len doma. V škole už nemá na to čas.

Cez prestávku — a behom 6-7 hodín vyučovania — je ich niekoľko — pomáhajú službukanujúci žiaci. Prinášajú do tried učebné pomôcky, čistia tabuľu atď. V tom čase učiteľ organizuje detské hry, nakukne do triedy, po prípade porozpráva sa s rodičmi.

V škole je predajňa, ktorú riadia

kom trpežlivosti v pomere k vlastným defom a ochotou klasť celú zodpovednosť za výchovu na školu. A to tým viac, čím menej sami sa nimi zaoberejú. Na tomto mieste bolo by dobre položiť týmto rodičom otázku, je možné len učiteľovi, aj keď je dobrým podagógom, prenechať túto povinnosť? Nazdavajú sa, že len učiteľ musí túto povinnosť plniť a úplne zastúpiť rodičov? Určite nie je tak a učiteľ, aj keď by sa úplne prestal venovať svojej rodine, tento problém nezdola. Záujem rodičov o výchovu vlastných detí musí sa združovať s výchovou v škole.

LÝDIA MŠALOVÁ — učiteľka zo školy v Piekielniku.

dnešných časoch je to jedina a správna cesta.

V škole v ktorej učí Lýdia Mšalová, každý deň pol hodiny pred vyučovaním započína službu jedna z učiteľiek. Popri svojej práci pozoruje či sa detí prichadzajúce do školy patrične chovajú. Niekoľko sa stáva, že dieťa príde do školy v špinavých topánkach. Je treba ho na to upozorniť a tým najmladším niekedy aj pomôcť.

Zvonček oznamuje začiatok vyu-

žiaci, ale ani tuna nezaobidu sa bez rady a pomocí učiteľa. Je tiež mládežnícka organizácia, ktorú vede učiteľka Mária Plucińska. Žiaci stárajú sa tiež o školské náradie a ak je potreba opravuju ho cez hodinu ručných prác. Škola zúčastňuje sa tiež rôznych slávností a akademií. Nezabúda sa tiež na deda Mráza.

Zvláštnym problémom sú rodičia. Je len málo takých, ktorí nemajú vôbec žiadne styky so školou. Často stretnávame sa s nedostat-

Pozorujeme vždy túto pravidu a uvedomujeme si ohromnú námahu všedných dní učiteľov, ktorí vedia najskôr cestu k srdciom našich detí?

Sú ich tisíce a pracujú na rôznych miestach a na rôznych školách. Ich deň je rôzny a predsa spojuje ich jedno — láska k našim defom, obetavosť a usilovnosť o ich vzdelanie a výchovu. Im všetkým patrí dnes — 8. marca kyticu našej vdávosti a dobrých slov.

**8. VŠETKÝM ŽENÁM VEL' A
RADOSTI, ŠTASTIA A ÚSMEVOM
III.
PRAJE REDAKCIA
A ÚSTR. VÝB. ČSKS**

Z R N K Á M Ú D R O S T I

„Ten kto je veľmi spokojný so sebou nie je spokojný s inými.“
(Filip Halen)

„Zdravie: keď denne nariekate na niečo iné.“
(Filip Halen)

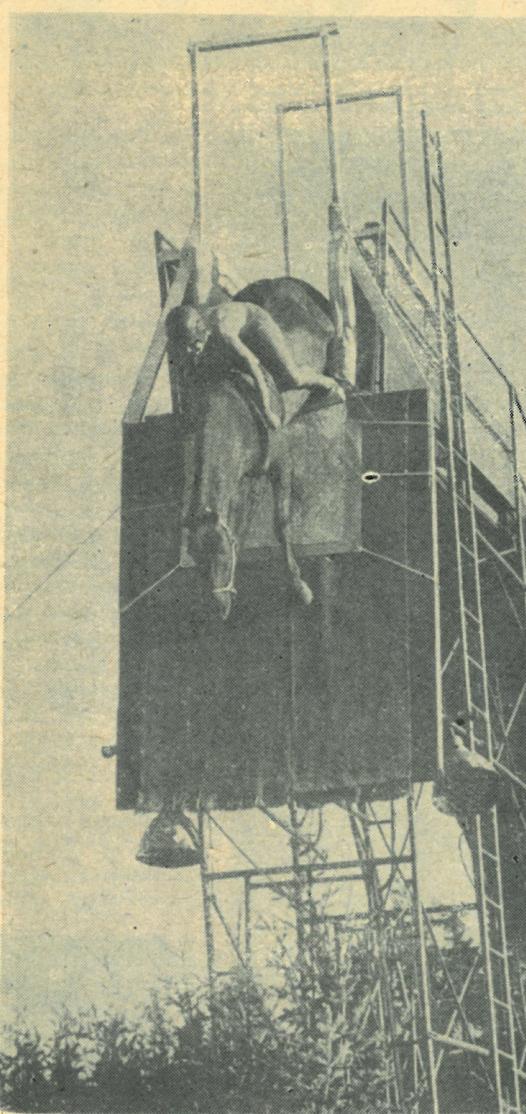
„Daj koňa tomu, ktorý vraví pravdu, aby mohol utiecť po vypovedaní tejto.“
(Armenské príslovie)

„V neúspechoch našich najlepších priateľov vždy nachádzame niečo, čo nám spôsobuje malé uspokojenie.“
(La Rochefoucaul)

„Súhlásím, aby som mal neprijemnosti skrz ženy, ale nie skrz tú istú ženu.“
(Alfred Capus)

LIETAJÚCI KÔN PANI CARVER

Mladá a pekna Marion Lisehora vede veľmi nebezpečný život. Každý deň skáče spolu so svojím koňom do bazénu z 12-metrovej veže. Toto sa koná v Los Angeles. Keď kôň s amazónkou ukazujú sa na veži, v hľadisku, vždy napinom do posledného miestečka, je úplne ticho. Let neobyčajného páru umelcov spôsobuje, že ľudia trpnu od strachu. A keď upíne mokri kôň a dievča skriabu sa na breh, veda ich hlasity potlesk. Diváci si ulahčene vzdychajú, že nemuseli byť svedkami neštastia a že mladá amazónka šťastivo vyviazla z ďalšieho skoku. Avšak nie vždy toto predstavenie končí sa dobre. Kôň si doteraz nejak radí a už pár rokov sa ponára bez nehoty. Z jazdcov však už niekoľko boli väčšie ranení a musejú ponechať vystupy. Marion Lisehora tiež dvakrát liečila zlomenú nohu. Ale nadáľ rizikuje. Dokedy? Majiteľka „cirkusu“ a koňa, paní Lorene Carver tvrdí, že práve teraz amazónka dosiahla už potrebnú skúsenosť a nejestvuje žiadne nebezpečie. Kôň je nadšeným skokánom, a nekaždodenné výstupy ho zretelne tešia. Jeho kariéra v „cirkuse“ začala pred piatimi rokmi, keď skočil z rútiaceho sa mostu s otcom paní Carver v sedle a urobil to tak skôr, že zachránil život sebe a jazdcovi. Tieto vlastnosti koňa využíva teraz dcéra paní Carver, organizujúc výhodné predstavenia. Kôň „Dimah“ je poistený na kvótu 250 tisíc dolárov. Dievča však musí skákať na vlastnú zodpovednosť. Nerizikuje nič len paní Carver.

SLOVENSKÉ

POHL'ADY

ABRAMOV
BUNČÁK
FORBATH
GRASS
HEMINGWAY
CHAPSALOVA
MRÁZ
NOVOMESKÝ
RUFUS
TAZKY

Slovenské pohl'ady, najstarší literárny časopis v Československu a jeden z najstarších v Európe vôbec — vychádzajú do jubilejného osmedsiatého ročníka.

Založil ich roku 1846 Jozef Miloslav Hurban a po obnovení roku 1888 a znovuobnovení roku 1922 vychádzajú dodnes. Za tieto dlhé roky sa tu vystriedalo veľa redaktorov — takmer všetko veľké mená slovenskej národnnej kultúry: J. M. Hurban, Svetozár Hurban Vajanský, Jozef Skulity, Štefan Krčmáry, Andrej Mráz, A. Matuška — zoskupovali na ich stranách to najcennejšie, čím jednotlivé obdobia disponovali. V ročníkoch Slovenských pohl'adov vyrástla väčšina slovenskej literárnej klasiky, formovala sa tu literárny realizmus, na začiatku storočia básmická moderna, po oslobodení r. 1918, v rokoch umeleckých hľadaní a vrenia, boli miestom pre rovnováhu, na ktorom sa stretali pozitívne zložky domáčich tradícií a zároveň výhady na nové európske prúdenia. Po r. 1945 sa postupne stávali dielňou socialistickej literatúry, vyboovali sa v nich nejeden zápas za správnu orientáciu novej literatúry a kultúry. V 79. ročníkoch Slovenských pohl'adov vidíme teda ako v zrkadle osudy a zápalysy pokrokových sil slovenskej literatúry s dobovou sociálnou a národnou nežiličostou, vnímame ich ako praktické dejiny slovenskej literatúry, ba neraz i vedy; ako kultúrnu pokladnicu, z ktorej sa od štúrovcov živili všetky generácie.

V posledných rokoch, najmä od r. 1960, orientujú sa popri uverejňovaní najprogresívnejšej pôvodnej beletrie, kritiky a teórie, čoraz viac na otváranie okien do svetovej literatúry. Jubilejným 80. ročníkom začinajú byť i podtitulom „revue domácej a zahraničnej literatúry“, a to nie iba neutrálnym uverejňovaním najvýznamnejších európskych a iných spisovateľov, ale v teoretických a v kritických článkoch priamym konfrontovaním slovenskej literatúry so svetovou a podnevojaním domácej tvorby k európskym hľadiskom. Citatelia SP majú možnosť zoznať sa tiež s celým radom význačných zahraničných, v tom aj poľských prozaikov, básnikov aj teoretikov.

Z príležitosti 80. roku vychádzania Slovenských pohl'adov srdečne blahoprajeme a želáme veľa úspechov v ďalšej práci redakčnému kolektívu.

Redakcia „Život“
Varšava

ZAUJÍMAVOSTI

TAJOMSTVO VYSOKÉHO VEKU

Z každého milióna Bulharov sa 29 dožíva 100 rokov. Väčšina z nich pracovala po celý život na čerstvom vzduchu, strieľalo jedli, stránili sa nadmerného požívania liehovín a fajčenia. Podľa štatistiky je zo 130 storočných Bulharov 126 bývalých poľnohospodárov.

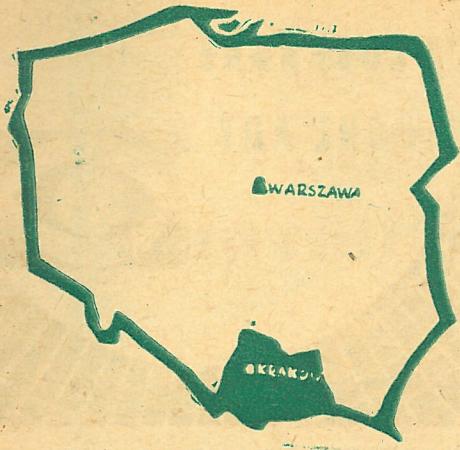
PRI OSTROWCU SWIĘTOKRZYSKOM

konali sa nočné cvičenia mládeže z vojenskej prípravy — píše „Dziennik Ludowy“. — Bolo trocha strieľania slepymi nábojmi a vzuřenia a smiechu veľa.

Na druhý deň na okoli prepukla panika. „Asi bude vojna“ — prehlašili mestní Wernyhorovci. Vzácni krajania utekali do geesowských obchodov a vykúpili všetky nepredajné tovary (bubble), ktoré už roky ležali v obchodoch. Predsedovia susedných GS-ov zoželenali zo závislosti a... požiadali vojenských činiteľov, aby aj u nich usporiadali manévre. Aj oni sa chcú zbaviť nepredajných tovarov.

ZÁZRAK A WHISKY

Trestný súd v Nashville v USA odsúdil farára Bernarda Swaina na 50 dolárov pokuty pre nedovolené palenie whisky. Zatkli ho po domovej prehliadke, pri ktorej polícia našla v pivnici na jeho fare 250-litrový sud kvasu a 100-litrový sud už destilovanej whisky. Pred súdom sa zbožný previnilec vyhováral, že vyrábal omšové víno pre bohoslužby a že sa vraj zázrakom zmenilo na whisky.

Województwo krakowskie zajmuje obszar 15.530 km² tj. 4,9% powierzchni kraju, a skupia na swym terenie 2.083 tys. mieszkańców. Stanowi to 6,8% ludności Polski. Charakteryzuje je niejednolity układ przestrzenno-gospodarczy wynikający z nierównomiernego rozmieszczenia bogactw mineralnych i warunków przyrodniczych, wyznaczających warunki rozmieszczenia ludności.

W okresie międzywojennym województwo krakowskie pomimo możliwości rozwoju tkwiących w różnorodnej bazie surowcowej i dużych nadwyżkach siły roboczej należało do terenów gospodarczo zaufanych. Cechowała je rozdrobniona gospodarka rolna, stale bezrobocie, wynoszące wg szacunków z tego okresu około 150 tys. osób oraz ciągła emigracja ludności zagranicę w poszukiwaniu pracy.

Naturalne bogactwa województwa eksploatowane były głównie

przez obcy kapitał: belgijski, francuski, włoski, szwajcarski, który cały niemal przemysł kluczowy skupiał w swych rękach. Poważne straty poniesione w okresie II wojny światowej przyniosły dalsze pogorszenie sytuacji gospodarczej województwa. Rozmiary tych strat obrazują takie przykładowo podane liczby jak: 4.800 obiektów zniszczonych w miastach, 22 tys. zagród i 5.860 budynków szkolnych we wsiah, 430 mostów kolejowych i 300 mostów drogowych.

Dopiero po zakończeniu II wojny światowej zaistniały właściwe warunki dla rozwoju województwa. Nakładem ogromnych środków finansowych, już w pierwszym okresie odbudowy i rekonstrukcji całej gospodarki usunięto znaczną część zniszczeń wojennych i uzyskano wydatną poprawę na wszystkich nienormalnych odcinkach.

Zgodnie z programem industrializacji kraju, głównym kierunkiem inwestowania w regionie krakowskim była rozbudowa przemysłu. Najsilniej rozwinał się przemysł ciężki, hutnictwo stali, górnictwo węgla kamiennego, przemysł chemiczny, maszynowy, górnictwo i hutnictwo metali nieżelaznych, materiałów budowlanych i przemysł spożywczy.

Wśród nowowybudowanych 40 obiektów przemysłowych pierwszoplanowe znaczenie miała budowa kombinatu metalurgicznego, Huty im. Lenina. W r. 1962 wielkość produkcji Huty osiągnęła już 2,1 mln ton stali, tj. więcej niż produkcja całego hutnictwa polskiego w 1938 r. W najbliższych latach przewiduje się wzrost jej zdolności produkcyjnej do 3,3 mln ton stali. Dalsze za-

łożenia rozbudowy określają docelowo wzrost zdolności produkcyjnej Huty do około 8,5 mln ton stali rocznie.

Poza tym rozbudowano 80 istniejących zakładów przemysłowych.

W związku z inwestycjami prowadzonymi na terenie Jaworzna i Chrzanowa osiągnięto przeszło dwukrotny wzrost wydobycia węgla, co pozwoliło rozbudować na wielką skalę przemysł energetyczny. Wybudowano wielkie elektrownie cieplne w Jaworznie, Skawinie, Sierszy Wodnej. W oparciu o posiadane zasoby energii wodnej uruchomiono elektrownie w Porąbce, Roźnowie i Czechowicach. W ramach rozwoju górnictwa i hutnictwa metali nieżelaznych wybudowano Huty Aluminium w Skawinie, nowe Zakłady Górnictwo-Hutnicze w Bolesławiu, Zakład Surowców Hutniczych w Górcie, nowe kopalnie rud cynkowo-ołowianych w Trzebionce, Zakład Metali Lekkich w Kętach, rozbudowano Hutę w Trzebini. Rozbudowano poważnie Zakłady Chemiczne w Oświęcimiu, Tarnowie i Jaworznie.

W dążeniu do zaktywizowania terenów mniej rozwiniętych i rozdawania nadwyżek siły roboczej wiele nowowybudowanych obiektów zlokalizowano na terenie słabo uprzemysłowionych powiatów średzkowych i wschodnich. Min. wybudowano w Nowym Targu np. Zakłady Przemysłu Skórzanego zatrudniające kilka tysięcy ludzi, przebywające z pobliskich wsi.

W wyniku osiągniętego stopnia uprzemysłowienia regionu nastąpiło przegrupowanie w strukturze demograficznej.

raz w uzyskaniu wyższych plonów. Wysokie kredyty państowe na rozbudowę wsi pozwoliły powiększyć corocznie stan zasobów mieszkaniowych średnio o 13 tys. izb.

Dla usprawnienia transportu rozbudowano i ulepszono znacznie sieć istniejących dróg. Zelektryfikowano cały szereg odcinków kolejowych wraz z węzłem krakowskim i połączeniami z sąsiadującymi województwami. W ramach długofalowego programu podjęto i częściowo zakończono poważne prace przy uporządkowaniu gospodarki wodnej w rejonie Górnego Wisły i Przemszy, celem ochrony terenów nadzorczych przed powodzią, poprawy warunków dla transportu wodnego oraz zapewnienia dostatecznych ilości wody na potrzeby rozbudowującej się bazy energetycznej i przemysłu.

Szybkie tempo wzrostu przemysłu maszynowego miało duży wpływ na rozwój motoryzacji, wyrażający się blisko dwudziestokrotnym zwiększeniem ilości samochodów na przeszło lat 1945-1962. Okres minionego dwudziestolecia przyniósł również zasadniczy przełom w warunkach społeczno-bytowych ludności regionu. Dzięki wysokiej dynamiczce rozwoju budownictwa mieszkaniowego ilość izb mieszkalnych w miastach i osiedlach zwiększyła się dwukrotnie w porównaniu z rokiem 1937. Poprzez poważne inwestycje komunalne blisko trzykrotnie zwiększyła się sieć wodociągowa, a ilość miast posiadających wodociągi wzrosła z 16 w r. 1937 do 43 w chwili obecnej. Uzyskano znaczną poprawę warunków sanitarnych

cia w teatrach, kina, muzeach, wzrostem ilości lotek państwa.

W ogólnym roju regionalnego rozwijającego się przemysłu i gospodarki województwa, kąta na których warunki fizyczne i techniczne, dzięki środkom finansowym państwa, rozwinięły się znacząco. Wszystkie działy gospodarki, o której mowa, otrzymały znaczące wsparcie finansowe, co przyczyniło się do znaczącego wzrostu produkcji i eksportu. Wszystkie działy gospodarki, o której mowa, otrzymały znaczące wsparcie finansowe, co przyczyniło się do znaczącego wzrostu produkcji i eksportu.

Tereny Spiszu i Oravy w południowo-wodnej części kraju, o ok. 1/3 jego powierzchni, w okresie międzywojennym miały znaczące znaczenie gospodarcze. Współczesne warunki gospodarcze i społeczne regionu Spisza i Oravy są znacznie lepsze niż przed wojną. Współczesne warunki gospodarcze i społeczne regionu Spisza i Oravy są znacznie lepsze niż przed wojną.

JÓZEF NAGÓRZAŃSKI
PRZEWODNICZĄCY
PREZYDUM WRN
W KRAKOWIE

na prośbę naszej Redakcji napisał artykuł poświęcony rozwojowi województwa krakowskiego w minionym XX-leciu PRL.

KRAKOWSKA

Słowacka sztuka ludowa ze Spisza.

Przeszło pięciokrotny wzrost zatrudnienia w przemyśle w stosunku do r. 1937 i związany z tym odpływ ludności ze wsi do miast przyspieszył proces urbanizacji regionu. Skala powyższych zmian spowodowała, że rolniczo-przemysłowy charakter regionu przekształcił się w typowo przemysłowo-rolny.

Osiągnięto również wydatny postęp we wszystkich pozostałych dziedzinach życia gospodarczego. W rolnictwie — nakładem dużych środków finansowych państwa — uzyskano poważne efekty w zakresie zasadniczych dla produkcji rolnej inwestycji, m.in. objęto melioracjami 33 tys. ha gruntów ornych. Zagospodarowano 25 tys. ha użytków rolnych. Zelektryfikowano 1.400 wsi tj. 77,7% ogólnej liczby wsi, podczas gdy w roku 1939 tylko 70 wsi posiadało światło elektryczne. Blisko 10-krotnie powiększono liczbę sprzętu mechanicznego.

Postęp wprowadzony w dziedzinie agrotechniki przyczynił się do znacznego podniesienia wydajności produkcji rolnej, co znalazło wy-

ludności poprzez rozbudowę urządzeń kanalizacyjnych.

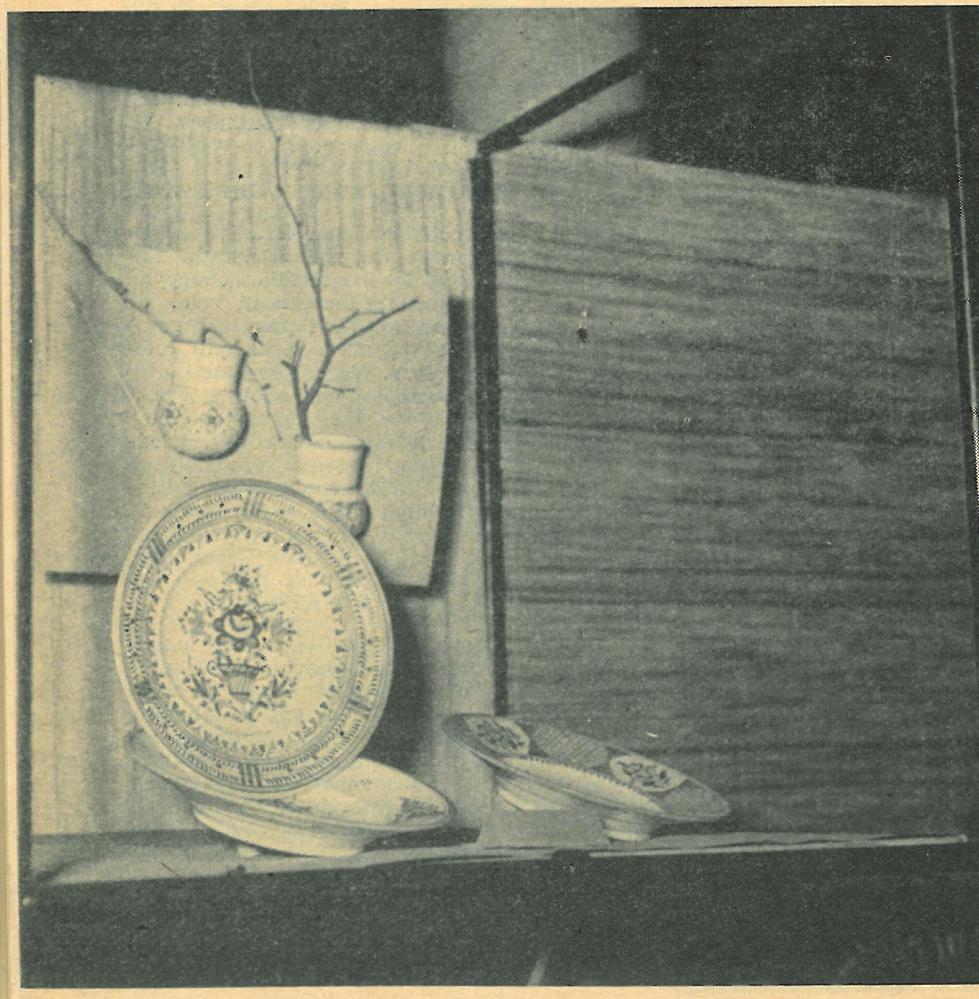
W dziedzinie oświaty rozszerzono sieć szkół podstawowych o 452 nowe szkoły oraz odbudowano i rozbudowano 348 szkół, stwarzając w ten sposób warunki dla objęcia 7-klasową szkołą 96% uczniów szkół podstawowych. Rozbudowano również wszechstronne szkolnictwo zawodowe.

Dużą poprawę osiągnięto w zakresie ochrony zdrowia poprzez rozszerzenie sieci zakładów lecznictwa otwartego i zamkniętego. Oprócz oddania do użytku 2 nowych szpitali — rozbudowano i adaptowano 8 obiektów spośród istniejących. Trzykrotnie zwiększone liczby ośrodków zdrowia. Wydatnej poprawie uległy zwłaszcza warunki lecznictwa na wsi, gdzie m.in. uruchomiono 98 izb porodowych stwarzając w ten sposób warunki opieki nieznane w okresie międzywojennym.

Równolegle do rozwoju gospodarczego regionu postępowało ożywienie życia kulturalnego mieszkańców, wyrażające się zwiększoną frekwencją

cią oraz zagospodarowaniem nadających się turystyki i wypoczynku.

Dzięki pomocy państwa i przeprowadzonym rolnym reformom ziemiarstwa podstawiala i rozwijała się gospodarka rolna. Na ogół liczba wchodzących w sił terytorialnych zwiększała się blisko trzykrotnie. Współczesne warunki gospodarcze i społeczne regionu Spisza i Oravy są znacznie lepsze niż przed wojną. Współczesne warunki gospodarcze i społeczne regionu Spisza i Oravy są znacznie lepsze niż przed wojną.

KÉD SA STROJE NEMÓŽU DOHOVORIŤ

Stalo sa to minulej jari v Londýne. Jedna z londýnskych telefónnych ústredních obsluhovala zákazníkov, ktorých čísla sa začínali číslicou „O“. No v súvislosti s rekonštrukciou centrálneho uzla sa tieto čísla zmenili: namiesto „O“ prišlo číslo „100“. Telefónna spoločnosť okamžite namontovala v ústredni automatické zariadenie. Jeho úlohou bolo informovať každého, kto začínať vytáčať číslo, že namiesto „O“ má vytáčiť „100“ a potom ďalšie číslice. Automat vykonával svoje povinnosti spoľahlivo.

V tom istom obvode mesta bola aj poruchová služba londýnskej elektrickej siete. Jedného dňa došlo na jednej mestskej elektrárni k poruche. Prehlásenie takýchto prípadov poruchovej služby majú v elektrárni automatický telefón, ktorý postupuje podľa programu zaznamenaného na magnetofónovej páske. Podľa tohto programu automat vytáčil teda číslo, ktoré sa začínalo číslicou „O“. Automat v telefónnej ústredni ho však uctivo upozornil, že namiesto „O“ ma vytáčiť „100“. Samozrejme, automat v elektrárni „neporozumel“, a preto keď sa po 30 sekundách nedočkal spojenia, začal podľa programu znova vytáčať číslo začínajúce sa na „O“. Všetko sa zapokovalo znova.

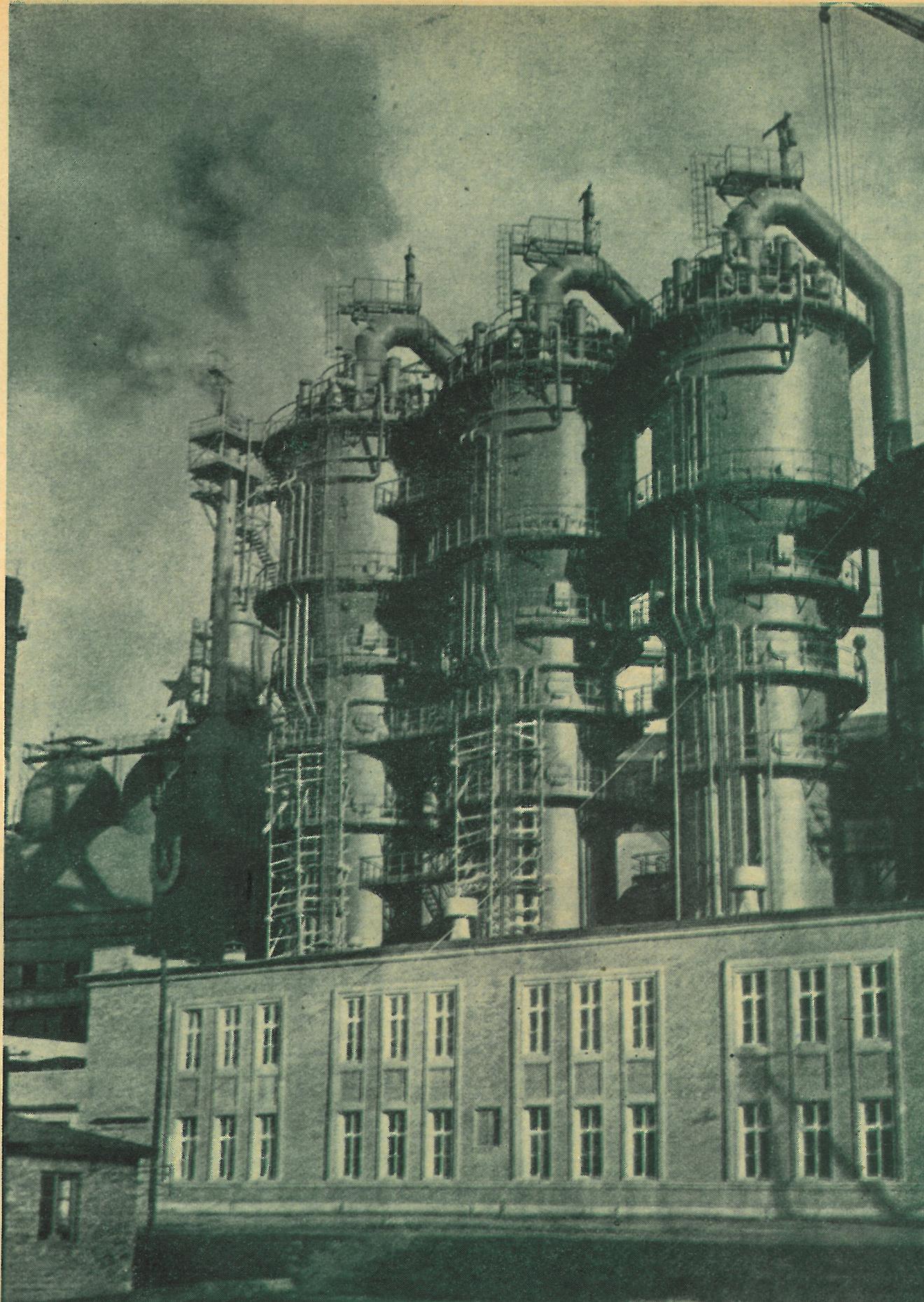
„Rozhovor“ týchto dvoch automatov trval takmer dve hodiny. A práve toľko času bol mestský obvod ponorený do tmy. Obyvateľia Londýna zaviedli svetla pokúšali sa telefonovať poruchovej službe, no nadarmo: ich úsilie zostávalo bez výsledku. Služobukanujúci zamestnanec poruchovej služby neskôr vysvetľoval inšpektorovi, ktorý vyšetroval tento prípad: „Neponáhali sme sa, pretože máme už zlé skúsenosti. Veľmi často sme obeťou hľúpých žartov, a preto sme si myslí, že aj tento raz je to tak. Čakali sme, kedy nás o poruche upovedomí spoľahlivý automat.“

(DOKONČENÍ ZE STR. 1.)

Na hlavě se nosily slušivé kapuce, klobouk byl tehdy v Polsku predmetem zhola neznámym. Odv byl dlouhý až k zemi, neprieh široký, u krku přiléhavý. Móda podléhala cizím vlivům, italským, francouzským, německým a maďarským. Autor soudí, že nazývat tuto módu „národní“ není právě správné, ponávadž shodne s kritickým hodnocením odvěv z tohoto údobi prakticky pramenily z lidových zdrojů, avšak velmi lehce se jejich linie přizpůsobovala cizím, pomíjivým směrům. Dovídáme se také, že rukavice nosíme od XVI. století. Pokud se týče kosmetických prostředků autor zdůstíl, že byly nedokonalé, dokonce v samé Paříži a bylo tedy správné, že polské dívčiny používaly k přestování své krásy hlavně pramenitou vodu.

A když se dnes díváme na odv, v němž fotograf zvěčnil naši prababičku zdá se nám, že my bychom něco takového nenosily. Ale tenkrát to byl nejpravděpodobněji poslední výkrik módy. Jestli byla prababička parádnice. Souhlasíme s autorem knihy a konstatujeme, že soudobá krása je pro soudobé nejkrásnější. Není však jednotná. Jiná je v Paříži, jiná v Moskvě. Je dokonce rozdíl mezi módou Varšavy a Krakova. Soudobá technika vydobyla ženu ze lnu, bavlny a vlny. Jediné, lehké, vzdružné, teplé a ozdobné látky z umělých vláken kladou před ženami a před diktátory módy nové nepreberné možnosti. Podnášejí fantazii dívek, které se rády strojí. Jsou na světě vůbec jiné?

(ANDRZEJ BANACH — HISTORIA PIĘKNEJ KOBIETY, Wyd. Literackie — Kraków 1960, str. 251).

Kombinat metalurgiczny imienia W. Lenina — Nowa Huta.

spodarowania miejscowości, się do celów rozwijających.

y finansowej państwowym inwestycji tworzono na tych wsiach ich dalszego oświetlenia. W skład tych terenów, 16 wsi, podczas rozwijającym się elektroenergetycznym i mechanizacją, w skład środków pochodzących inwestycji, że na terenach wykonywanych na tych terenach, wybudowano już 57 ha zmierowano ponad 400 ha na ziemiach Spisza drenażowych objęcia 240 ha, oraz blisko 700 ha łąk powstające nowe agro-

zaloczyły się znaczenia urodzajności dąbki hodowlanej.

W miejscowościach posiadających wartości krajobrazowe, do których należą: na Orawie — Zubrzyca, Podwilk, Orawka, Bukowina, Podszkle i rejon Babiogórski a na Spiszu: rejon Niedzicy, Falsztyna i Jurgowa — rozbudowano sieć dróg i mostów, przeprowadzono remonty istniejącej sieci komunikacyjnej, uruchomiono komunikacje autobusową, oddano do użytku 4 stacje turystyczne, stwarzając w ten sposób warunki dla przyszłego rozwoju ruchu turystyczno-wczasowego.

Do dalszych ważniejszych osiągnięć inwestycyjnych, które mają zasadniczy wpływ na podniesienie gospodarcze Spisza i Orawy należy zaliczyć: wybudowanie drogi państowej Zabornia — Chyżne, łączącej bezpośrednio Orawę z Krakowem, wraz z mostem długości 116 mb., żelbetonowych mostów w Niedzicy, w Trybszu i w Czarnej Górze oraz Frydmanie i wielu mostów drewnianych, wybudowanie betoniarni polowej w Niedzicy, piekarni w Łapszach Niżnych, masarni w Jabłonce, adaptacji i modernizacji zespołu piekarni oraz adaptacji

pomieszczeń dla zakładów mleczarskich i wytwórni wód gazowych.

Uzyskano wydatną poprawę warunków socjalno-usługowych ludności przez:

- * rozszerzenie sieci szkolnictwa o nowo wybudowane 12 szkół podstawowych, liceum ogólnokształcącego z internatem na 130 uczniów w Jabłonce, 3 szkoły przysposobienia rolniczego w Jabłonce, Niedzicy i Łapszach Niżnych,

- * zorganizowanie 11 przedszkoli,
- * rozbudowę sieci handlu społecznionego do ilości 51 sklepów społecznionych, 20 stałych punktów pomocniczych oraz 7 zakładów żywienia zbiorowego.

Należy przy tym podkreślić, że uzyskano znaczącą poprawę stanu technicznego i sanitarnego istniejącej sieci.

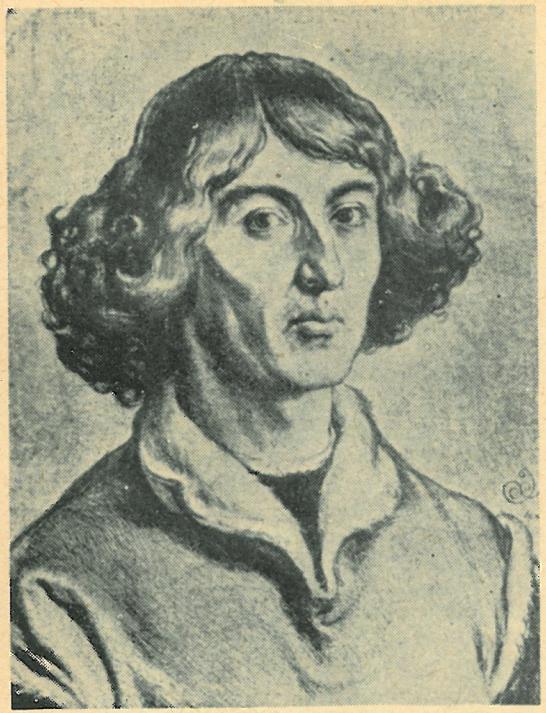
Radykalna poprawa nastąpiła w zakresie ochrony zdrowia. W okresie międzywojennym tak Spisz jak i Orawa nie posiadały ani jednej placówki służby zdrowia. Obowiązki nadzoru sanitarnego pełnili tylko 1 lekarz okręgowy. Natomiast w okresie 20-lecia uruchomiono: 2 ośrodki zdrowia, 3 punkty lekarskie,

2 punkty felczerskie, 4 punkty położnicze oraz 2 izby porodowe. Dużą rolę w życiu kulturalnym Spisza i Orawy spełniają nowouruchomione po wyzwoleniu biblioteki w ilości 8 placówek oraz 12 punktów bibliotecznych i 12 świetlic.

W oparciu o uzyskane zdobycze gospodarcze zmienia się wygląd zaniedbanych dawniej okolic Spisza i Orawy. We wsiach pozbawionych dawniej światła elektrycznego nie budzą dzisiaj zdziwienia, spotykane w coraz większych ilościach anteny radiowe i telewizyjne.

Dalszy rozwój ziemi krakowskiej, a w jego ramach również Spisza i Orawy będzie kontynuacją dotychczas realizowanych kierunków. Rozbudowując na terenie regionu krakowskiego przemysł — zamierzamy skierować nakłady inwestycyjne w pierwszej kolejności na rozbudowę bazy energetycznej, przemysłu wydobywczego, ciężkiego i chemicznego.

Na terenach Spisza i Orawy dążącym będziemy do dalszej intensyfikacji produkcji rolnej oraz rozwoju ruchu turystyczno-wczasowego.

Mikuláš Koperník

MATEMATICI A ASTRONÓMOVIA (I)

Vo Frankfurte n/M prebieha proces 22 katov z bývalého koncentračného tábora v Oświęcimi. Hoci boli zodpovední za smrť tisícov ľudí, niekoľko rokov vyhýbali sa trestu a pred sudom sa našli vďaka náhode, dnes očakávajú mierný rozsudok. Asi sa nesklamú. Vieme, že v NSR mnohí katí a ich pomocníci vyhli sa zodpovednosti za zločiny napáchane počas vojny.

Proces, ktorý prebieha je najväčším od pamätného procesu v Norimberge. Súd predvolal mnohých svedkov z niekoľkých štátov a akta pojednávania počítajú veľa tisíc stran. Avšak obžalovaní sa ich neboja. Počas pojednávania sú neobvyklé istí a chovajú sa vyzyvajúco. Není to čudne ak si uvedomíme, že od vojny boli považovaní za pokojných a čestných občanov. Ich odpovede sú už typické. Nie my. Nevieme, nepočuli sme alebo boli sme tam len náhodou.

Na fotografii jeden z najukrutnejších katov Oświęcimia, bývaly SS-man W. Boger na lavici obžalovaných.

Roku 1937 v Opoczne v továrni „Cementówka“ prepukol štrajk. Štrajk sa skončil viťazstvom robotníkov. Povzbudení príkladom „Cementówki“ začali štrajkovať robotníci parketárne Dziewulského. Chudobní sediaci z okolitých dedín rozhodli sa im pomôcť privezením štrajkujúcim potravín.

— Počuvaj, — šepkal — Musíme robotníkom poslať nejaké potraviny... Ty asi tiež dás niečo...
— Nie som bohatý, sám to vieš...
— No, ale predsa neodoprieš?
Franašczyk poškrabal sa po neučesanej štici pohybujúci pritom nervózne perami...
— Nuž čo, onemel si?
— Dobre...
— Co dobré?
— Nuž dám... málo, ale dám. Musím...
— Ale...
— Aké ale?
— Musíš potraviny zaviesť do Opoczna. Zoberieš od tých o ktorých ti poviem a zaveziesť.
— Bohu sa nebojiš, človeče... To neurobím. Chytia ma s tým...
— Pozrijme sa, naťakal si sa ako baba myši. Nechytia... To už nechaj na nás. Potraviny zaveziesť na predaj. Do spotrebného družstva. Teba nepodozrivajú, tak ako ostatných. Musíš to urobiť.
Poplepal Franašczyka po pleci a odišiel do svojho dvojra. Franašczyk dlho rozmyšľal. Dať, nuž áno, dá ale viesť — to už smerdi basou. Nepôjdem s tým. Predsa som nesúhlasiť. Ale ani nepovedal som, že nie. Počítajú so mnou... Co robí?

VIII.

Na voze zakrytom huňami cestoval Franašczyk do Opoczna. Cez Białaczów prešiel klusom. L'utoval koňa, ktorý pracoval nad svoje sily. Ale nedalo sa ani robiť, musel sa ponahľať. Po gazušovský sa prihovoril zvieratú:

Teraz, keď oslavujeme Tisícročie poľského štátu, chceme medzi našimi čitateľmi popularizovať siluety niektorých poľských učencov posledných storočí. Začináme:

Začiatok poľských výskumov v oboře matematiky a astronómie siaha 15. storočia. Ku koncu toho storočia nastal nádherný rozkvit Jagellonskej univerzity. Táto univerzita, založená roku 1363 kráľom Kazimírom Veľkým bola — po Karlovej univerzite v Prahe — druhým strediskom vedeckej myšlienky vtedajšej strednej a východnej Európy. V tomto období v Krakove tvorivo sa rozvíjali koncepte talianského humanizmu. Viac ako polovica študentov bolo pôvodom z iných krajín, najmä z Čiech, Maďarska a Nemecka. Mimoriadne bujne sa rozvíjali matematicko-astronomické vedy. Je prirodené, že vtedajší stav vedy nedovoľoval rozvoj astronómie v dnešnom zmysle tohto slova. Predsa však astrologovia, t.j. vedci zaoberajúci sa predpovedaním ľudských osudov podľa zostavy hviezd, pričinňovali sa zároveň k rozvoju astronómie vypočítávajúc pohyby, polohu nebeských telies. Tieto záujmy odhalili prvé nezhody a rozdiely teórie Ptolomaja, podľa ktorého zem bola centrom vesmíru.

Ústrednou postavou vtedajšej astronómie bol Martin Bylica (okolo 1214-1294). Vedecký vypočítával pohyb hviezd. A napriek tomu, že väčšinu života tráví v cudzine, predsa je úzko spojený s Poľskom.

Martin Bylica vzdelával sa v Taliansku a neskôr bol profesorom v Bologni. Tuna behom niekoľkých desaťročí kaštrudu astronómie a matematiky riadili po sebe siedmi poľskí učenci. Istý čas Martin Bylica bol dvorným astrológom pápeža Pavla II. Potom odišiel do Maďarska, kde strávil zvyšok života.

Martin Bylica, spoločne s Jánom Müllerom (Regiomontanusom), zostavil

astronomické tabuľe, od ktorých začína nová fáza v dejinach sférickej trigonometrie. Bol autorom rôznych učebníčkov, astrologických tabuľ, spoluautorom glóbusu neba, ktoré vzbudzovali obdiv svojou náherou a dômyselnosťou.

Po dnes jestvujúce na Jagellonskej univerzite astronomické inštrumenty z tejto epochy, svedčia o vysokej myšlienkej úrovni ich tvorcov.

Ján z Głogowa (1445-1507) autor rôznych kalendárov, astronomických učebníčkov, konkuroval s iným poľským vedcom Vojtechom z Brudzewa (1445-1497), autorom známeho komentára k „Novej teórii planet“ Juraja Purbacha a tabuľ pohybu planet.

Známy vo vtedajšej Európe bol tiež Martin Biem, ktorý na pokyn V. Laterského koncilu vypracoval jeden z najlepších návrhov reformy julianského kalendára.

Všetkých týchto krakovských učencov, astronómov a matematikov prerástol ich žiak — Mikuláš Koperník.

Mikuláš Koperník narodil sa v Tureni (1473-1543), študoval astronómiu v Bologni, medicinu študoval v Padove, a právo vo Ferrare. Predsa v muroch Jagellonskej univerzity stvárnili sa zásady vedeckého systému a obľuby Koperníka. Živo sa zaujímal o astronómiu a matematiku. A nie je to čudné, ak zoberieme do úvahy, že tam počúval skvelé a známe v celej vtedajšej Európe prednášky Vojtechu z Brudzewa, čerpal venu z úst vynikajúcich astronómov a matematikov.

Krakovskí profesori a ich žiaci mohli vtedy pozorovať mnohé zaujímavé astronomické javy. V januári 1491 zjavila sa veľká kométa, a 8. marca bolo zatmenie slnka. O niekoľko mesiacov neskôr v poludnie v období silných mrazov pozorovali zaujímavý optický jav — pri jednom slnku, boli viditeľné dva iné. O tri roky neskôr

bolo úplne zatmenie slnka a dva zatmenia mesiaca. Tieto javy mali určité svoj vplyv na mladého vtedy Mikuláša Koperníka.

Po návrate z cudziny väčšinu svojho života Koperník strávil vo Fromborku, ako kanonik miestnej kapituly. Veľa času venoval administračným a vojenským záležitosťiam, zanechávajúc známe a hodnotné práce z týchto odborov. Avšak záujem Koperníka sústredoval sa vždy hlavne na astronómii. Pomocou konštruovaných sebou inštrumentov snažil sa najst a odtvoriť skutočný obraz neba.

Výsledky svojich výskumov, ktoré trvali desiatky rokov, uzavrel v knihe p.n. „O pohyboch nebeských telies“, ktorá vyšla tlačou len v roku jeho smrti t.j. 1543.

Toto dielo predstavuje systém nebeských telies sústredených okolo slnka a nie zeme. Koperník prijíma koncepciu otáčania zeme, podrobne ju odôvodnil. Dôvody, ktoré použil Koperník okrem dôkazov matematických, mali tiež charakter filozofický a estetický.

Koncepcia nezmierného vesmíru, so zemou ako jeho malou čiastkou, bola dítivým úderom pre pojmy ktoré dávnejšie vladly a predstavovali vesmír ako koncentrický uzavretý celok.

Bolo to kacírstvo, za ktoré mal zomrieť Giordano Bruno.

Bolo treba celkom 200 rokov, aby teória Koperníka zvíťazila a stala sa základom nového názoru na svet. Úspech koperníkovského systému je zároveň úspechom modernej vedy. Priniesol najmä obrovský preverat v astronómii a fyzike, spôsobujúc precíznejšie formulovanie práv pohybov nebeských telies, rozširujúc rozmery vesmíru, upevňujúc pojem nekonečna.

IX.

Na druhý deň pred spotrebenným družstvom boli niekoľki „granatovi“. Vozy, ktoré prichádzali boli podrobene prehliadke a brali ich na strážnicu.

V skade strhovali dlážky, klopali na steny...

— Kde sú potraviny pre štrajkujúcich? — reval veliteľ polície Zawadzki.

ROKY

— Aké potraviny, pán veliteľ? — kľudne sa pýtal Tomáš. — Čo nas po štrajku? Máme dosť svojich starostí.

— Ja vás poznám. Podarilo sa vám... Ale ak vás dolapíme, bude Bereza, Bereza!

Udanie špicla príšlo neskôr ako potraviny pre štrajkujúcich. Preto „granatovi“ odchádzali s prázdnymi rukami...

— Pán inšpektor, pán inšpektor, — celou cestou, vysvetľoval policajný komisár nejakému civilovi.

— Neviete, čo máte robiť? Ale peniaze viete brať, len aby ich bolo viac.

— Pán inšpektor.

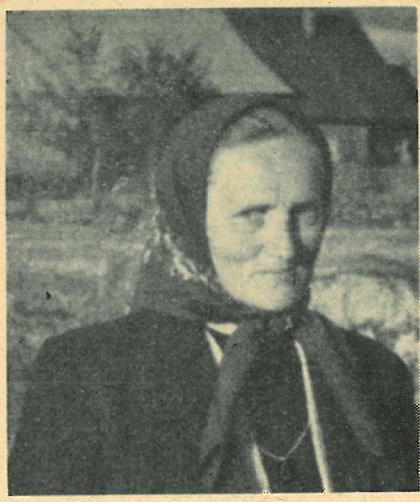
— Dosť...

— Áno, prosím,

— Ihneď mobilizovať sedliakov proti štrajku.

— Nepôjdú...

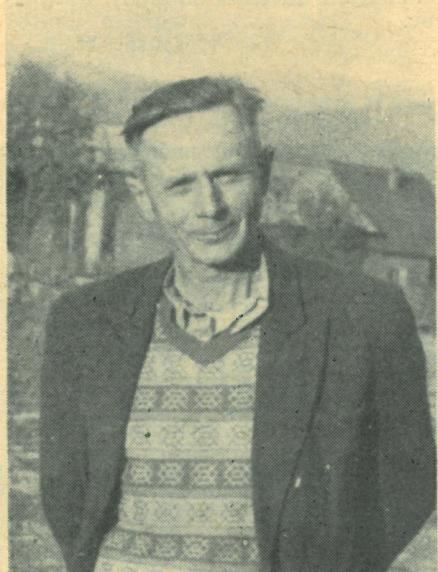
— Čo? Nepôjdú?... Povedzte im, že budú prijati do práce, ak odstrania z továrne robotníkov.

Alžbeta Heldáková — vedúca obecnej čítarne.

NA OKRAJU OKRESU

Milon Sebastian — predseda Miestnej skupiny ČsKS.

Czarna Góra leží v juho-západnej časti Spiša a ako hláska povesť, jestvuje už 700 rokov. Je to pekná dedinka, ale zároveň popri Łapszanke, najnedostupnejšia v novotarskom okrese. Jej budovy tiahnú sa od riečky Białka až po trybianský hotár. Dolný koniec dedinky rozkladá sa nad samotou Białką a ma pomerne dobre spojenie s okresem. Tuna, pri Białce nachádza sa tiež sídlo Obecného národného výboru. Horšie je to so spojením vzdialeného o niekoľko kilometrov, horného konca dedinky, rozkladajúceho sa o skoro sto metrov vyššie. Pre autobusy je úplne nedostupný. Vozom len s fažkami predeš. Už voľakedy sme písali o spoločenskom čine v ktorom sa obyvatelia Czarnej Góry zaviazali vybudovať cestu cez dedinku. Toto však nevyriešilo problém jej spojenia s vonkajšími cestami. V období, keď sme písali našu prvú reportáž z Czarnej Góry neboli tuna ešte elektrický prúd a o moste sa len uvažovalo. Patrí to minulosti, ale zostało isté ale...

Z jednej strany, od Białki stráži prístup prudký svah a hlboký úvoz a z druhej, od Trybsza sťahuje prístup nedostatok cest. Bola ešte jedna prekážka — nedostatok mostu. Dnes, po dvoch rokoch budovania, vznáša sa nad potokom. Obyvatelia Czarnej Góry majú z neho predsa slabú potechu. Powiatowy Zarząd Drogowy — Okresná cestná správa nastačila ešte vybudovať k nemu dojazd. Je pravdou, že pred niekoľkým mesiacom od Trybsza ukázal sa buldozér a dokonca vyroval svah medzi Trybszem a mostom, meniac tento k všeobecnej radosti obyvateľov Czarnej Góry, na prístupnú pre vozy poľnú cestu. Žiaľ nezdolal doslovne posledné metre, priamo pred mostom, aby ho spojil dojazdom s cestou. Vraj — ako nám hovoria obyvatelia dedinky — skončil sa priznaný na tento účel finančný limit, a keď podľa toho čo vravia — robotníci zamestnaní pri buldozéri viac lenošili ako pracovali, nie je to divné, že priznaný limit rýchle sa vyčerpal. Buldozér vzali a dojazd zostal neukončený. Asi kontrola práce robotníkov zo strany Cestnej správy, musela byť príliš slabá. Je tiež možné, že samotní obyvatelia Czarnej Góry nedostatočne sa snažili ovplyvniť lenosiacich robotníkov a nehlásili toto Okresnému národnému výboru ešte v priebehu prevádzanej práce.

Keď buldozér zobraли, obyvatelia vlastnými silami priviezli zem a zasypani dieru medzi cestou a mostom, ktorou v letom období tečie jedno z mnohých ramen neregulovaného potoka. Zimné mesiace zmenili sypky pie-

sok na tvrdý podklad, ktorý umožňuje používanie mostu. Všetci obyvatelia sa však pýtajú, čo bude na jar keď voda vyleje a zoberie provizórnu hrádzu. Na túto otázkou je ľahko odpovedať novinárovi, preto ju adresuje Okresnej cestnej správe v Novom Targu. Len tu môže sa najť kompetentná odpoveď a rada.

Zdá sa, že rada na toto môže byť len jedna. Je treba nadrobisť zanedbanie, aby nákladná investícia spojená s výstavbou moderného betonového mostu mohla priniesť úžitok už teraz. Nie je možné čakať až potok bude regulovaný a polná cesta medzi Trybszem a Białką premení sa na modernú cestu, ktorá v budúcnosti má spojiť Czorsztyn s Bukovinou. Obyvatelia Czarnej Góry určite pomôžu spoločenskou prácou.

Do Czarnej Góry priviedol nás list našej čitateľky. List napísaný ostrým tónom hovoril o fažkostach a potrebach Miestnej skupiny Československej kultúrnej spoločnosti ako aj o oslabenej starostlivosti zo strany Ústredného výboru. Cestovali sme tam s predsedom ÚV Jánom Molitorisom a tajomníkom ČsKS Bronislavom Knapčíkom.

Nikto nečakal našu návštevu. Napriek tomu predsedu Miestnej skupiny ČsKS Milona Sebastiana prekvapili sme pri práci. Vypracoval vpráv a návrhy pre Obvodný výbor na Spiši. Boli sme tiež u našej čitateľky, aktivistky Miestnej skupiny ČsKS, vedúcej obecnej čítarne Alžbety Heldákové. Ženy, ktorá prácu v hospodárstve a rodinnej povinnosti vie spojiť so spoločenskou činnosťou.

Miestna skupina má 149 členov. Výbor ČsKS zoskupuje početný spoločenský aktív, ktorý je súčasne dedinským aktívom. Miestna skupina má na svojom konte radu kladných výsledkov ku ktorým patria úspechy v kultúrnej činnosti, upevnenie spolupráce s inými organizáciami a najmä s Prezidium Obecného národného výboru a Ligou žien.

Snahou aktív Miestnej skupiny Spoločnosti bol minulý rok zorganizovaný v Czarnej Góre Krúžok dedinských gazdiniek, ktorého prácu vede Alžbeta Heldáková. Tento krúžok zoskupuje 51 aktívnych členiek. Môžu sa pochváliť o.i. založením minulý rok zeleninovej zahrádky a škôlky v prírode. Nezabúda sa tiež v Czarnej Góre na iné organizácie. V poslednom čase vznikla tuna Miestna skupina PCK, ktorá zoskupuje súčasne okolo 20 členov.

Obyvatelia Czarnej Góry sú neoby-

čajne aktívni. Ich spoločenský postoj kladne hodnotia okresné orgány, ktoré pomohli v organizovaní obecnej čítarne a vybavili ju televízorom. A tunu zasa prejavila sa spoločenská iniciatíva. Televíznu anténu založil v spoločenskom číne vedúci miestnej základnej školy, Ján Budz.

Citáreň sa nachádza v maličkej, čisto udržiavanej izbietke, ktorú Obecný národný výbor prenajíma od súkromníka. Žiaľ na vlastnú obecnú klubovnu Czarna Góra sa ešte nezmohla. Stolami a stoličkami zariadí čítareň tento rok Československa kultúrnu spoločnosť. Dodá tiež stabilizátor napäťa, ktorý je nutne potrebný kvôli zlepšeniu akosti príjmu televízneho programu.

V čítarne nachádza sa 528 kníh, ktoré používa — v zimnom období — prieorne asi sto osôb. Je však škoda, že čítareň nemá ani jednu knihu v slovenčine. O tieto knihy — ako hovorí A. Heldáková — obyvatelia dedinky stále sa pýtajú. Je tiež škoda, to už je naša mienka, že popri rôznych deníkoch a časopisoch, Prezidium GRN nepredplatilo ani jeden exemplár „Života“ pre čítareň, a predsa počet okolo 100 predplatiteľov „Života“ v tejto dedinke nasvedčuje, že ho radí čítajú jej obyvatelia. Naše poznámky adresujeme Oddeleniu Kultúry Prezidia PRN v Novom Targu a Prezidium GRN v Czarnej Góre.

V posledných mesiacoch minulého roku kultúrna činnosť Miestnej skupiny ČsKS v Czarnej Góre skutočne bola menšia. Slabšia v tomto období bola aj pomoc Ústredného výboru. Určite malo na toto vplyv obdobie posjadzových organizačných prác na Ústrednom výbere ČsKS. Je však dobre, že na túto otázkou upozornila naša čitateľka. Aktív Miestnej skupiny v Czarnej Góre skutočne mal isté fažkosti, tieto však neboli také, aké by sa spoločnými silami nedali vyriešiť a týkali sa predovšetkým repertoáru ochotníckeho divadelného krúžku ako aj zariadenia čítarne klubovým náradním o ktorom sme už písali. Preto bolo dobre, že predseda a tajomník ÚV Spoločnosti spolu s miestnym aktívom mohli predčať smery kultúrnej činnosti Miestnej skupiny na najbližšie mesiace ako aj dohovoriť uspokojenie ústredným výborom Miestnej skupiny najnútnejších potrieb MS ČsKS v Czarnej Góre. Malo by sa toto kladne odzrkadliť v prehľbení spoločenskej práce všetkých členov Miestnej skupiny Spoločnosti a za spolupráce s inými organizáciami širšieho rozvinutia kultúrnej práce v Czarnej Góre.

JANO JANOVSKY

BOJOV

(Dokončenie z číns. 2/64)

— Pan inšpektor, predsa viete akí sú... Potraviny dávajú zadarmo...

— Nehovorím o tých. To sú chrapúni, parobci a nie gázdovia. Hovorím o sedliakoch z našich úderok, skutočných sedliakoch, predsa máme takých...

— Našli by sa, asi dvesto v okrese, pán inšpektor.

— Len dvesto? Co je to za bohovský okres? Vy tuna nič nerobíte!

— Ano, prosím. To znamená, prepáčte, robíme, ale sám vás...

— Mobilizujete, povedal som už.

Ponuka bola lákavá. Mnohí dedinskí chudáci túžili po akejkoľvek práci v meste. Bieda utláčala ako fažký kamenný. Avšak je niečo iné isté do práce, a niečo iné rozbijac štrajk. To sa nepatrielo... Lebo akože? Pomáhať tým, ktorých nenavídeli z celej duše, priviesť hanbu na celé svoje pokolenie? Nie, už bolo lepšie ďalej mrieť hladom a deľiť sa so susedom posledným kúskom chleba.

Ale boháči na túto záležitosť hľadeli úplne inakšie. Keď na stromčekoch dohárali posledné sviečky, z Ogonowic, Gorzałkowa a z iných bohatých dedín šli v nočnej tme sedliaci oblečení do kožuchov. Podaktori mali za opaskom sekuru alebo kôl narýchlo vytŕhnutý z plota. Potvrdila sa stará pravda, že chuf prichádza s jedlom. Tým, ktorí na kuchyni majú oškvarky — vonia šunka. Tým, ktorí majú kožuch — kožušek. Oplatí sa ulakom!

sa podari rozmnožiť svoje bohatstvo. Konečne prečo by sa nemalo oplatíť, keď podporuje polícia a starosta? Podme!

Na radnici odibalo dvanásť hodín. Kradmo, popod oknami spiaci uliček dostali sa pod bránu továrne Dziewulského. Naproti nim bežalo niekoľko detských postavičiek. Nespozorovali ich, šli vpred...

— Zabarikadovali sa.

— Rozbiti vráta.

— Hej, hoop...

— Kameňmi.

Pod tlakom ľudu zaprasťala brána. Ešte chvíľka a nevydrží, praskne. A vtedy...

Naraz niekde nabilíkalo bolo počuť dupot mnohých nôh. Rástol a mohutnel ako hrom prelínajúci sa mračnami. To huta skla šla na pomoc. Vpredu bežala mládež. Wacław Mulik, Stanisław Zelega, inni. V rukách držali drúky, z ktorých tieklo ešte rozpálené sklo.

— Vpred, súdruhovia!

— Rýchlejšie!

— A, svine!

Utočníkom zostala len jedna cesta. Cúvanie. Cúvanie cez tlčuce drúky a päste a potom medzami rovno do deňa.

X.

Už šiesty týždeň trval okupačný štrajk. Robotníci neuštupovali a trvali na svojich požiadavkach.

— Odvolaf výpovede a prijať späť prepustených.

— Nezakazovať členstvo v robotníckom odborovom hnutí.

— Zaplatiť za obdobie štrajku a zvýšiť mzdy.

Zo sedliackých zbierok varili v kotloch spoločnú stravu. Ludia sa neumývali a neholili. Vyrástli im dlhé brady a fúzy. Avšak o ponechaní boja nikto nechcel ani počuf.

Zatiaľ za chrbtom štrajkujúcich boli započaté jednačky. Nie o záležitosti víťazstva ale v záležitosti likvidovania štrajku. Pravé krídlo PPS začalo tajné rozhovory s tvárníkmi.

Nadišiel deň 16. januára. Chudzicki a Hapník zo štrajkového robotníckeho výboru oznamili robotníkom:

— Prehrali sme. Musíme ustúpiť... Grzecznarowski v mene PPS odmieta pomoc pre štrajk.

— Ako to, že ustúpil? Po toľkých dňach bojov! — robotníci boli rozzurení.

— Sami sa vzdajte! — My štrajkujeme ďalej... Ničomníci.

Ludia stali pohromade. Zdvihali päste, nadávali, vyhrožovali sa, ale delegáti bezradne rozkladali ruky. Taky bol rozkaz...

Pomaly odchádzali z továrne — ubiedení, zarastnutí. Šli manifestačne, pospolu. Sem tam niekto schádzal z chodníka a pripojoval sa k nim. Sedliaci zastavovali vozky. Mnohí — nevdojak, ako pred procesiou — davali dolu čapice. Robotníci šli ulicami domov, na Skalu, do dolov po vápenci, na schôdzdu...

Wacław Mulik, šestnásťročný chlapec, ktorý pracoval v huti skla, dľho rozmýšľal o tom, kto to bol ten neznámy, ktorý tak krásne rečnil na začiatku štrajku a potom zmizol v dave.

— Súdruhovia, — stále si opakoval fragment jeho reči.

— Ste silou, ktorá sa nedá ovládnúť, silou, ktorá zmetie buržoáziu z tohto sveta a už zanedbalo nastoli v Poľsku robotnícko-sedliacku vládu. Takú vládu, aká vládne v Sovietskom sváze.

Mulik hambal sa opýtať na toho neznámeho starších. Ešte by povedal, že je neuvedomelý, hoci s drúkom prvý bežal na pomoc štrajkujúcim. Práve preto ponechal si pre seba to, čo si myslie. Postava neznámeho zostala v jeho srdci.

MARIAN KAŠKIEWICZ

Zbigniew Herbert vo svojej knihe „Barbarzyńca w ogrodzie“ popisuje v jednej kapitole p.n. „Obrana Templárov“ dejiny tohto rádu, ktoré nasvedčujú, ako v úvode píše sám autor o zmätku a zúrnosti popisovanej epochy. Z tejto veľmi zaujímavej knihe vzali sme materiál o Templároch.

Roku 1095 na križiacku výpravu šiel spolu s inými rytiermi istý šlachtic zo Šampánska. Menoval sa Hugo de Payns. Vraj bol udatný a energický. Výprava o ktorej je reč skončila sa dobytím Jeruzalema a vytvorením kráľovstva. Po víťazstve tento šlachtic sa nevrátil ako ostatní do svojej vlasti. Zostal v horúcej palestínskej krajine, medzi ľudmi mnohých rás a vieroveryznaní a spolu s ním zostali jeho niekoľki druhowia. Práve oni založili rád. Tento chránil pútnikov do Svätej zeme pred zbojnmi a strážil vodné nádrže. Členovia radu osídlii sa na mieste, ktoré im určil kráľ Baldwin I., na mieste pôvodnej Salamúnovej svätynie. Práve odtiaľ bude svoj pôvod ícť názov — Templári, lebo templum znamená v latinčine svätynu.

V Európe nadšene prijali vytvorenie sa tohto rádu. Dokumenty spomínajú, že menovaný šlachtic zo Šampánska, súčasne Majster rádu Templárov, Hugo de Payns bol o niečo neskôr nadšene vitaný vo Francúzsku a Anglicku. Získal tam pre rád veľa darov a zápisov a taktiež, rady Templárov rozšírili sa o nových členov medzi ktorími nechýbali kniežata a baróni. Napokon roku 1128 koncil v Troyes schválil regulu pre Templárov a ich duchovným patrónom stal sa sv. Bernard. Vo vtedajšom období sv. Bernard bol veľkou autoritou nášho svetadiela. Práve on v jednom zo svojich slávnych listov napísal takúto charakteristiku Templárov: „Neschvalujú žiadne predsudky, tak v jedení ako aj v obliekaní starajú sa len o to čo je najnutnejšie. Bývajú spoločne, bez žien a detí... urážlivé slová, zbytočné činy, neovládnuteľný smiech, sfašovanie a šomranie, ak sú spozorované, sú trestané. Nenávidia sachy a hru na kosti, cítia odpór k poľovačkám; nenachádzajú žiadne potešenie v honbe za vtákmami, štítia sa

a vyhýbajú sa mímom, čarodejníkom, žonglérom, ľahkým pesničkám a vtipom. Vlasy stríhajú nakrátko a vedia z tradície apoštola, že starostlivosť o účes, hanobí muža. Nikto nikdy neviel ako sa česú, zriedkavo sa umývajú, brady majú drsné, plné prachu, poškrivené horúčavou a námahou.“

V tomto období fažko by sme našli podrobnejšiu a chválitenejšiu charakteristiku. Dobre si ju zapamäťajme

vajú tiež mocní tohto sveta. Požičiava od nich i kráľ Jeruzalema aj anglickí a francúzski vladári.

O Svátu zem sa zatiaľ stále bojuje. Z jednej strany bojov sa hrdinsky zúčastňujú Templári, ktorí poznajú mestné podmienky, z druhej však vybíjajú sa do popredia ambicie a protiklady vodcov križových výprav. Napriek radám Templárov podnikajú beznádejné výpravy, ktoré sa končia porážkou a konečne úpadkom Jeruzalemského kráľovstva. Rád však napriek postrádaniu majetkov v Jeruzaleme, je aj naďalej silný. Má dvadsať tisíc ozbrojených členov, početné ma-

Na základe tohto udania 13. októbra roku 1307 všetci Templári vo Francúzsku sú zaistení. Inštrukcia pre komisárov, ktorí viedli vyšetrovanie odporúčala, aby: „vyšetrovali starostlivo pravdu a keď to bude nutné použiť mučenie“. Ako vidíme obžalovaní mohli voliť, alebo sa priznať k vine, alebo zhoriť na hranici. Uvádzame úryvky výpovedí niektorých členov rádu.

Ponsard z Gisy 29.11.1309 r.

„Na otázku či bol voľakedy mučený odpovedal, že pred troma mesiacmi, keď ho vyšetrovali pred biskupom Paríža, hodili ho do úzkej jamy s rukami tak silne zviazanými že mu tiekla krv spod nechtov: vtedy povedal, že keď ho budú mučiť, zaprie všetky predošlé výpovede a povie všetko čo chcú. Bol pripravený na všetko, prial si len aby mučenie netrvalo dlho, aby bol stať, upálený, hodnený do vriacej vody, lebo nemohol zniest dlhšie mučenie, ktoré trpel nachádzajúc sa vo väzení viac ako dva roky.“

Brat Bernard z Albi:

„Bol som tak veľmi mučený, tak diho ma vyšetrovali a držali na ohni, že moje podošvy sú spálené a cítil som ako sa vo mne lámu kosti.“

Predstavme si akým strašným spôsobom boli mučení Templári v skutočnosti, keď takéto opisy prenikli na denne svetlo z pivnic v ktorých ich mučili a zachovali sa podnes. Napokon 3. apríla roku 1312 pápež bullou „Vox Clamantis“ zrušil rád a jeho majetky mali byť odovzdané inému rádu. Na hranici bol upálený z rozkazu Filipa Krásneho, Jakub de Molay spolu s niekoľkimi členmi svojho rádu.

Takto sa skončila jedna z mnohých udalostí v ktorých nad rozumom a faktami prevážala zafatosť, fanatizmus, a v mene získov páchali sa masové vraždy nevinných.

Po dnes sa však zachovali legendy o pokladoch ukrytych Templárm, po dnes viedci si lámu hlavy čo znamená slovo „Baphomet“, ktoré bolo jedným z mnohých dôvodov obžaloby Templárov.

(oprac. M. K.)

TEMPLÁRI

pre porovnanie s udalosťami, ktoré v budúcnosti zmenia toto hodnotenie.

Templári sú stále silnejší. Z hrstky oduševnených stávajú sa veľatisíkovou armádou. Armádou výborných bojownikov. Kráľ Francúzska Ludovít VII. takto o nich píše v jednom liste. „Nevieme si predstaviť ako by sme mohli bez nich vydržať v tejto krajinie (Svätej zemi) bez ich pomoci a prítomnosti“. Plnia tiež úlohu bankárov, hoci početné prijímajú rádu neobohacujú jeho členov. Nakoľko v regule rádu jestvuje prísný predpis, že keď po smrti niektorého Templára boli by najdené peniaze, bude pochovaný v neposvätnej zemi. Pútnici, ktorí putujú do Svatéj zeme využívajú ich finančný systém. V európskych agendách rádu deponujú peniaze, ktoré obdržiajú po prichode do Jeruzalema, vyhýbajúc sa týmto spôsobom možnosti ozbíjania. Finančné služby rádu využí-

jetky a zámky v celej Európe a okrem iného v Čechách a v Poľsku, kde mali dve opátstva a zbrojne pomohli Henrykovi Pobožnému pod Legnicou.

V tomto období vládne vo Francúzsku Filíp Krásny. Tento kráľ vládne tvrdou rukou, vede početné vojny. Počas jeho panovania bol prevedený proces proti Templárom. Jeho účelom bolo zničenie vojenskej sily rádu a ulúpenie majetku Templárov. Samozrejme je fažko najsf námetky proti nim. Ale načo boli, už vtedy známe spôsoby, nachádzania nepravdivých obvinení. Načo falošní udavači a iné metódy o ktorých budeme ešte hovoriť. Začalo sa tým, že začiatkom roku 1305 Florenfan, istý Noffo Dei, kriminálnik, udal vo väzení Templárov, že sú odpadlíkmi od viery a nemravné žijú. Vodcom rádu je vtedy Veľmajster Jacques de Molay.

IX Zimowe Igrzyska Olimpijskie w Innsbrucku
— Austria należała już do historii. 9 lutego br. na pięknym, rześcicie iluminowanym stadionie lodowym przewodniczący Miedzynarodowego Komitetu Olimpijskiego Avery Brundage dokonał oficjalnego zamknięcia kolejnej zimowej Olimpiady. Następnie, **X Zimowe Igrzyska Olimpijskie** odbyły się w 1968 r. we francuskiej miejscowości alpejskiej — Grenoble.

Do niewątpliwych bohaterów tegorocznnej Olimpiady należeli zawodnicy radzieccy, którzy zdobyli ogółem 25 medali. Szczególnie brawa należą się radzieckim zawodnikom, z których jedna — Lidia Skoblikowa (widzimy ja na zdjęciu) dokonała nielada sztuki zdobywając aż 4 złote medale olimpijskie w biegach łyżwiarskich.

Dużą niespodzianką było także wyprzedzenie przez drużynę Austrii ekip krajów skandynawskich.

Drużyny CSRS i Polski zajęły dalsze miejsca.

SLOVENSKÁ ROZPRÁVKA

LOMIDREVO ALEBO VALIBUK

Bola jedna žena, stará sice, ale zdravá a čerstvá. Tá v devädesiatom roku porodila syna. Hned po narodení i matka i otec nemohli sa dosť prenačudovať na tom neobyčajnom veľkom a mocnom diefati. I susedia i druhí známi prišli na diváky; a naostatok, keď sa chýr rozišiel, ludia i z druhých krajín prišli toho chlapca obzerať. Lebo pamätníka nebolo, aby dakde dáka že na také dieťa bola porodila.

Medzitým povstala i otázka, že ako ho majú volať. Radili sa sem i tam a nemohli sa zniest, až naostatok riekné baba:

„Toto dieťa je neobyčajne veľkô, dajte mu teda aj neobyčajno meno.“ „Dobré máte, stará“, povedal otec, „budeme ho volať Lomidrevom“.

A tak ostalo.

„Stará moja, stará, vieš ty čo?“ riekné po čase otec, „ak nás Pán Boh živí bude, toho chlapca za sedem rokov nadájať musíš, môžbyť, že dať hodného z neho vyrastie.“

„Nože no,“ povedala žena, „keď len tak chceš, nechže ti bude.“

A tak zostalo.

Matka chlapca dojila a chlapce zo dňa na deň zmocnevala. Rodiča sa nevedeli od divu kde podieť, keď ho v tretom roku videli jedličky ako noha hrubé zo zeme trhat. V siedmom sa už na duby lapal. Tu ho už mater checela prestat dojčiť, ale jej milý synček povedal, že aby ho ešte len za sedem rokov nadájala. Matke sa to nevidelo, ale mu predsa len prisľúbila.

Po štrnásť rokoch takú hroznú silu mal, že i tie najväčšie buky a duby zo zeme ako najtenšie konope trhal a po osem i desať kusov na pleci do domu nosil.

„Ej, mama, mama!“ prihovoril sa raz materi, „vy ste ma dobre vydojili; ale sa ešte bojím, že by mi to trhanie dubov daraz poškodilo. Keby ste vy mňa ešte za jedny tri zimy checeli nadájať!“

„I keď tak myslíš,“ povedala mať, „ved ja to pre teba ešte urobím.“

V sedemnástim roku nemohol sa viac Lomidrevo doma zdržať; roboty nemal a sveta chcel skúsiť. Naostatok prehovoril k svojim rodičom:

„Počúvajteže, otec môj, aj mať moja! Viete to dobre, že kto na peci sedá, o ničom rozprávať nezná. Rád by som sa i ja naučiť, ako ľudia vo svete žijú. Zaberím sa ja do sveta. Nebojte sa, veď ja na vás nezabudnem, ale vás na starosť opatrím.“

Pristali i na tom jeho rodičia, lebo mu v ničom vôľu zlomiť nechceli.

„Lenže“, povedá otec, „choď zbohom, dobre sa drž a nikdy ľuďom neublíží!“

Lomidrevo sa so svojimi rodičmi rozlúčil a pustil sa do sveta. Ide, ide kým ide; príde ku jednému chlapovi, čo vrchy váfal a z jedného miesta na druhé prenášal. Ten Lomidrevovi hned jeden vrch do cesty zvalil, aby prejsť nemohol.

„Odnes mi ten vrch z cesty“, povie mu Lomidrevo.

„To som ešte nikomu neurobil“, odpovie Valivrch, „ale ti ho odnesiem, ak si mocnejší odo mňa.“

„No, pod sa za pasy“ riekné Lomidrevo.

Pochytli sa a Lomidrevo milého Valivra hodil na zem ako bočku. Zato sa ale nepohnali, lež sa dali do kamarátstva. Valivrh odnesol z cesty ten vrch a šli spolu ďalej.

Idú koľko idú, prídu k jednému človeku, čo vždy i vtedy železo v rukách miesil a z cesty sa im vystúpiť nechcel.

„Vystúp sa z cesty!“ povie mu Lomidrevo.

„Ja sa takým, ako ste vy, nevystupujem“, odsekne Miesiželezo, „iba ak je dajeden z vás mocnejší od mňa.“

„Pod sa za pasy!“ povie mu Lomidrevo.

Chytili sa, len tak kosti praštili! Lomidrevo otrepal Miesiželeza, že iba o hodinu hore vstal.

Potom sa pobrali a šli spolu ďalej. Tu sa stretli s jednými vozármi, čo železo viezli a v jednom strmom závoze do hliny zaviazli, takže sa ani hnúť nemohli. Gazdovia okolo tých vozov len bedávali, že čo si už teraz počnú.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

HÁDANKY

MALIAR A PALETA

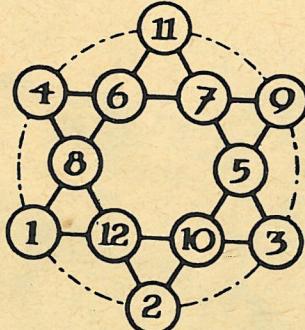
Maliar mal na palete 10 bariev — červenú, zelenú, žltú, čierne, modrú, bielu a všetkaké iné. Ko ko obrazov mohol namaľovať, keď na každy ooraz použil štyri barvy, vždy však v inej kombinácii — napr. na prvý obraz použil červenú, zelenú, žltú, čierne, na druhý červenú, zelenú, žltú, čierne, na tretí červenú, zelenú, modrú, čierne atď?

POKUSTE SA O TO

Úloha je na prvý pohľad jednoduchá, v skutočnosti však dá práce viac ako dosť. Súčet číslic na všetkých priamkach v našom obrazci je dvadsaťšesť. Súčet číslic na okruhu je však tridsať. Premiestnite číslu tak, aby súčet na všetkých priamkach aj na okruhu bol vždy dvadsať šesť.

Rozúštenie posielajte na adresu redakcie do 20. marca t.r.

Cakajú Vás knižné odmeny.

ROZUŠTENIE HÁDANIEK z ČÍS. 2/64

1. Chlapci mali spolu 30 korún. Prvý chlapec dostal 16 korún, druhý 8 korún a tretí 6 korún.

2. V závode vyhrala mačka.

Odmienu obdržal: J. Palka — N. Sáček.

HUMOR

Starí priatelia sa zišli po niekoľkých rokoch. — Tvoja žena je ešte stále taká pekná? — páta sa jeden druhého.

— Stále, — odpovedá druhý. — Lenže teraz jej na to treba o hodinu viac času.

* * *

— Drahá pani, — povedal lekár, — váš manžel potrebuje oddych a absolútne ticho. Tu sú ukludňujúce prášky. Prosím, užívajte ich po jednom každej štiri hodiny...

TO NEBOL ON

— Keby som, Viktorína, vedel, že tento tu nebudé taký dlhý, bol by som vás pobožkal...

Viktorína zarazene Jeanovi:

— Tak to ste neboli vy?

MÁLOMLUVNOSŤ

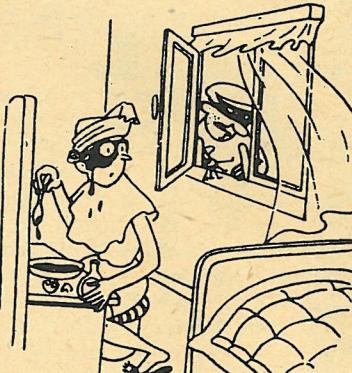
— V ktorom mesiaci rozprávajú ženy najmenej?

— To neviem.

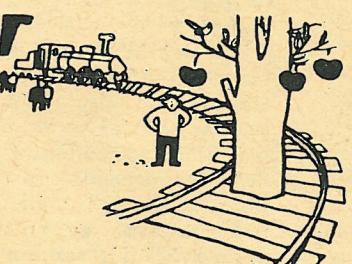
— Vo februári!

— Prečo?

— Lebo február má najmenej dní.

VŠETKO PRE KRAŠU
„Zbytočné, Emil. Už zasa nás nejaký kol...
ga predišiel...“

„Kolko ráz som prosil cestujúcich, aby ne-hádzali kôstky von oknom...“

RADY • PORADY • RADY • PORADY • RADY

Tym razem zamieszczamy ponizej artykuł nadawany przez naszego Czytelnika.

O ZWALCZANIU RAKA ZIEMNIACZANEGO

Rak ziemniaczany to jedna z najbardziej groźnych chorób grzybowych ziemniaków. Choroba ta atakuje ziemniaki zwyczajnie, zakażone grzybem i nierakoodpornie. Występuje ona na odmianach wcześniejszych na początku lata, a w końcu na odmianach późnych. Rak atakuje przeważnie części podziemne rośliny, porażając bulwy, stolony, podziemne części pędu; nie atakuje korzeni. Tylko na niektórych odmianach występuje na lodygach i dolnych liściach ziemniaka.

Obajwem choroby jest tworzenie się kalaforowatych narośni o nierównej powierzchni od wielkości ziarnka wyki do wielkości pięści. Narosia te są w pierwosnym okresie rozwoju jasne, następnie brunatniają i czernią, a powstaje przy świetle mają kolor zielony. Jeżeli rak zaatakuję stołony wcześnie to roślinę w ogóle nie wytwarzają klobą. Części nadziemne porażone rakiem nie obumierają, ale często zachowują dłuższy kolor zielony niż rośliny zdrowe.

Chorobę raka powoduje grzyb *Synchytrium endobioticum Pers.* z rzędu skoczków *Chytridaceles*. Jego rozwój jest bardzo skomplikowany. Nie wytwarza on żadnej grzybiny. Jego zimujące zarodnie wytwarzają na wiosnę zarodniki, które atakują młodą tkankę ziemniaka. Grzyb rozwijający się w komórkach ziemniaka, powoduje wybudzenie tkanki, w wyniku czego powstają owe kalaforowe narośnia. W dalszym ciągu wytwarzają się letnie zarodnie, które wytwarzają płytki i porażają dalsze tkanki bulwy. W pozostałych zarodniach powstają trwałe zarodnie zimujące, które po zgniciu ziemniaka zarażają glebę. Zarodnie trwałe zachowują się w glebie żywotność od 12 — 18 lat. Rak ziemniaczany atakuje nie tylko ziemniaki ale i chwasty z rodzin ryżanikowatych i niektóre odmiany pomidorów.

CHOROBY PRZEMIANY MATERII OWIEC

Choroby niezaraźliwe u owiec są przyczyną znacznych strat w gospodarce hodowlanej. Zmuszają one hodowcę do wybrakowania nie raz większej liczby zwierząt wskutek różnorodnych przyczyn.

Choroby przemiany materii sa właściwie takimi niezaraźliwymi chorobami, na które hodowca przeważnie niewielką zwraca uwagę. Działanie w organizmie zwierzęcia substancji mineralnych, zwłaszcza wapnia i fosforu, wpływy grupów dokrewnych, wreszcie wpływy witamin — stanowią stale wzajemnie na siebie, oddziaływające. Zachwianie jednego z czynników tego zespołu może wpływać na powstanie zmian powodujących szkodliwe a mierząc zgubne skutki dla organizmu zwierzęcia.

Zjadanie wełny. Schorzenie to występuje u owiec, jeżeli w okresie zimowym trzymane są w pomieszczeniach zamkniętych. Obecnie uznamy się tą chorobą jako objaw braku witamin, chociaż nie jest wykluzione, że zjadanie wełny może być w wielu wypadkach nawykowe. Choroba ta uewnętrzna się najpierw w jagniąt w wieku 2 — 6 tygodni, które obrygają wełnę na poczatku u własnych matek, a następnie u innych owiec. Wkrótce natłogiem opanowuje całe stado. Apeptyt przy tym u wszystkich owiec jest normalny. Po pewnym czasie pojawia się zaparcie, jagnięta chudna a wiele

ROLNIK

Na wiosnę płytki wychodzą z zarodni i atakują młode tkanki rośliny. Odmiany rakoodporne łatwo przyjmują infekcję raka i wytwarzają się między gospodarzem a grzybem, jakby pewnego rodzaju symbioza umożliwiająca rozwój grzyba. Ziemniaki rakoodporne działają na czynniki infekcyjne pewnym uzupełnieniem. Gdy zaatakowana zostanie przez płytkę zewnętrzna tkanka komórkę obumiera ona powodując oddzielenie się od reszty komórek, co z kolei po ciagała za sobą zniszczenie płytki.

W Polsce badaniem odporności ziemniaków na raka zajmuje się Pracownia Badań Chorób i Szkodników Ziemniaków Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin. Z nowo wyhodowanych, do dalszej hodowli daje się odmiany najbardziej rakoodporne.

Czynniki sprzyjające rozwojowi raka ziemniaczanego to ciepło i wilgotna pogoda oraz mokre stanowisko. Rak w takich warunkach powoduje wysokie straty. Tak samo uprawa ziemniaków na jednym polu przez kilka lat sprzyja rozwojowi grzyby i nagromadzenie się zarodni w glebie. Takie pole może w ogóle nie dać żadnego plonu.

Gleby o dobrze strukturze, utrzymane w wysokiej kulturze i odpowiednio nawożone przy równoczesnym zachowaniu odpowiedniego zmianowania roślin i właściwym ułożeniem płodnoznaku nie sprzyjają silnemu rozwojowi choroby i zabezpieczają przed dużymi stratami.

Na terenie Spisza i Orawie nie można mówić o dobrych glebach, które by nie sprzyjały rozwojowi raka ziemniaczanego. Gleby na tych terenach są przeważnie zwiększone, mało przewiewne, podmokłe i zaskórniające się. Częste i obfite

opady deszczu, dosyć ciepłe dni lata, silne występowanie rosły wpływają korzystnie na rozwój choroby.

Na terenie wszystkich wiosek, w większym lub mniejszym stopniu spotyka się występowanie tej groźnej choroby.

W roku bieżącym pomimo panującej w lecie suszy, rak na odmianach nierakoodpornych wystąpił w małym nasienniu, ale nie świadczy to, że nie spowodował strat w gospodarce ogólnej.

Agronomowie Kółek Rolniczych mają w br. wiele trudności z rozprowadzaniem ziemniaków reprodukcyjnych i rakoodpornych. Rolnicy powinni zrozumieć, że rak ziemniaczany to najbardziej szkodliwa choroba ziemniaków, która może całkowicie zniszczyć plantacje w latach korzystnych dla rozwoju raka. W tym roku jest pod dostatkiem ziemniaków, można więc w rok przyszły wyeliminować z uprawy ziemniaki zarażone i nierakoodporne, poprzez wymianę ich w gminnych Spółdzielniach lub wymianę sąsiadów w gospodarstwach reprodukcyjnych.

Rak ziemniaczany w Polsce jest objęty kwarantanną. Ustawowo zakazuje się uprawy ziemniaków zarażonych i odmian nierakoodpornych ziemniaków z plantacji zarażonych nie wolno przeszczepać do dalszej uprawy. Nawet pojedyncze ogniska raka dyskwalifikują ziemniaki do sadzenia. Rak przenosi się bardzo szybko z jednego pola na drugie, z pola zarażonych na pola jeszcze nie zakażone. Rak głównie przenosi się za pomocą sadzeniaków. Nawet ziemniaki całkowicie zdrowe pochodzące z plantacji zarażonych, mogą przenosić na przyległych do nich sadzeniaki ziemniaków, które zakażają glebę. Zarodnie raka przenoszą się także na narzędziach rolniczych, kotach wozów i traktorów, butach, kopytach zwierząt. W górnach wodach deszczowej spływającej z góra przenoszą zarodne raka z pól wyżej położonych na pola położone niżej. Jeżeli surowym ziemniakom zarażonym skarmią się zwierzęta to za-

rodnie przenoszone są na pola w obroniku i gnojówce. Widzimy więc, że rak bardzo szybko może być zawiązany z jednego pola na drugie. Dlatego też należy przestrzegać następujących zarządzeń kwarantannowych zapobiegających rozprzestrzenianiu się raka ziemniaczanego.

1. Ziemniaków z plantacji zarażonych nie wolno używać do sadzenia.

2. Rośliny porażone rakiem palić lub załapać na głębokość 75 cm.

3. Ziemniaki porażone spaść tylko po uprzednim ugotowaniu.

4. Na zakażonym polu nie uprawiać ziemniaków przez 10 lat.

5. Na polach zakażonych niszczyc chwasty i samosiewy ziemniaków.

6. Ziemniaki porażone lub zakażone rakiem przechowywać oddzielnie od ziemniaków zdrowych.

7. Ziemniaków zebranych z pola zarażonego nie wolno plukać w wodach płynących.

8. Ziemniaków z poli zarażonych nie wolno wywozić z gospodarstwa.

9. Do sadzenia używać tylko odmiany rakoodpornej.

Do odmian rakoodpornych z wczesnych odmian należą: Pierwiosnek, Wczesne I, Wczesne II, Rozefolia, Kaszubskie, Unikat i Bem.

Ze średnio późnych: Pionier, Dar, Damrot, Epoka, Jubel, Lenino, Sława, Porsania, Oka, Heł, Wyszoborskie, Karmazyn, Kotobrzeskie.

Do odmian rakoodpornych zrejonizowanych na Spiszu i Orawie należą: Epoka, Bem, Rozefolia, Jubel, Dary.

Trzeba aby wszyscy rolnicy zrozumieli, że uprawianie odmian nie rakoodpornych przyznosi szkody ich gospodarstwom i gospodarce narodowej całego kraju. Dlatego zachodzi konieczność wyeliminowania z uprawy ziemniaków odmian nierakoodpornych.

PALUCH JAN
Agronom rejonowy
Nowa Biała

z nich pada wskutek zaczepiania wpuśtu żołądka zbitymi morami wełny. Zwierzęta zjadają wełnę najczęściej w dzień, a charakterystycznym jest to, że nie zjadają wełny wietnej.

Przed leczeniem należy owce ogolone z wełny i zjadające wełnę usuwać z owczarów. Powodanie w pokarmie soli kuchennej, trunu, soli gorzkich, a przede wszystkim paszy zielonej wstrzymuje zjadanie wełny.

Wypadanie wełny. Choroba występuje u owiec maciorek w okresie porodu i karmienia. Jest ona spowodowana niedostępstwem skór, przy czym wełna wypada pęczkami, skóra zaś w miejscach nieuwłosionych nie wykazuje żadnych zmian. Włos lekko wychodzi ze skóry, który podaje się zbyt dużą ilością ziarna. Wyzdrowienie następuje tylko w wyjątkowych wypadkach. Choroba jagniąt przekazywana jest do tyłu, chwieje się na nogach, wykonuje ruchy menażowe, bezczelowe, następnie giną wśród skurczów.

Zabieganie pokarmowe wskutek przekarmienia. Zalicza się tu między innymi zapanowanie żołądka i jelit, oraz zatrucie nadmiarem paszy.

Choroba pojawi się u jagniąt, którym podaje się zbyt dużą ilość ziarna. Wyzdrowienie następuje tylko w wyjątkowych wypadkach. Choroba jagniąt przekazywana jest do tyłu, chwieje się na nogach, wykonuje ruchy menażowe, bezczelowe, następnie giną wśród skurczów.

Zabieganie pokarmowe polega na zmniejszeniu ilości ziarna skarmanego w ogole, oraz zachowaniu należytego stosunku tej karmy do paszy objętościowej.

ODPOWIEDZI REDAKCJI

1) OB. J. W. PIĘKIELNIK — Pisze. W tym roku zazarowiono miączkę padia, gąsiętanę. Na początku chodzą one chwiejnie, miały biegunkę, nie chciały jeść. Stare sztuki nie chorowały i żyły do dzisiaj.

W żarzeniu się na podłożach terenach.

W leczeniu stosuje się czterochłorek węgla w ilości 1,5 cm zmieszany z 8 cm³ wody z dodatkiem maki. Te mieszaninę wprowadza się do przekłyku za pomocą gumowego węzyka i strzykawki.

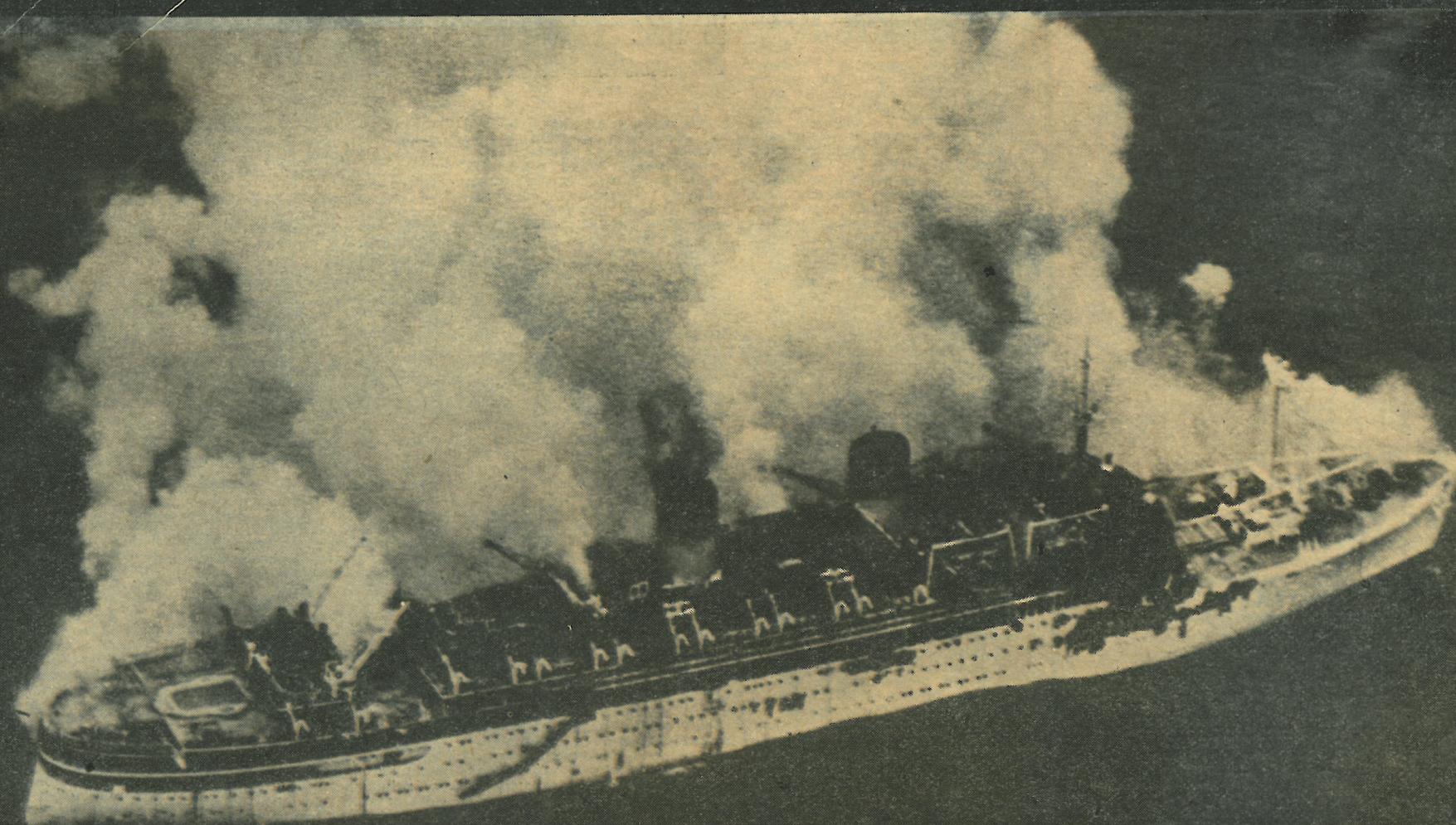
2) OB. K. B. LAPSZE NIŻNE — Kupilem konia, który już u mnie w stajni okazał się lykawą. Czy mogę zwrócić go właścicielowi wycofując pieśniadze?

Lykawość nie jest chorobą lecz narowem polegającym na kurczowym obciążaniu krztani w dół oraz magnym wpadaniu do otwartego gardła powietrza, co powoduje powstawanie dźwięku podobnego do odbijania się. Jest ona ujęta w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa z 25.VI.34 r. o wadach głównych i terminach ich ujawniania u zwierząt domowych. Termin rekomendowany lykawości wynosi 14 dni. Jeśli wie w przeciągu tych 14 dni od chwili kupna stwierdzi się lykawość przystępuje Wam prawo rozwijania umowy i zwrócić pieniężny o ile najpóźniej do 7 dni ujawnienia lykawości zawiadomiście o tym poprzedniego właściciela.

Dr H. MĄCZKA

Wyszczególniamy a vložíme na dobre rozpálenú masť alebo tuč opeč. Podlejeme a dusíme do mäldka. Hotové roštenky natrieme praženicou, do ktorej na zahustenie pridáme krupičkovú múku. Povrch posypeme jemno postrhaným chrenom a dá

PANIKA NA LAKONII

V utorok, 17. decembra 1963 roku luxusná grécka dopravná loď „Lakonia“ opustila britský prístav Southampton vydavajúc sa na 12-dennú sviatočnú výletnú plavbu na Madeiru, Kanarské ostrovy, Maroko a Portugalsko. Loď mala na svojej palube 1.081 osôb — členov posádky a cestujúcich v tom veľa detí.

Uplynulo päť dní prijemejnej cesty. Počasie celý čas bolo krásne, tých všetkých ktorí po prvý raz plávili sa oceánom, osobne vítal a prial im prijemu cestu elegantný kapitán „Lakonie“ — Matheos Zarbes. „Lakonia“ pomaly stále viac bližila sa k Madeire. Delilo ju od nej okolo 180 mil. Cestujúci prijemejne trávili dňa, spestrujúc si cestu rozličnými podujatiami a hrami alebo kúpelom v palubnom bazéne. V lodnom bare od rano bolo rušno a po večeroch bol úplne preplnený. V salónoch lode vládla hudba a tanec.

Z nedeľa na pondelok 23. decembra, hodinu po polnoci rozlahlo sa naraz po štyrikrát bitie zvonu. Na palube rozhoľal sa krik: Horí! Niektorí vpredu lode spod paluby začali prenikať kúdele dusiacim dymu, aby o chvíli prepukli v prudký oheň. Dali do prevádzky protipožiarne pumpy. Zároveň zavolali cestujúcich na palubu. Avšak práca pump veľa nepomohla, ostatne zanedlho prestali fungovať. Do sveta plynulo volanie o pomoc SOS... SOS...

Muži, ženy a deti, oblečení tak ako boli vo chvíli keď zvon udrel na poplach, v smockingoch, pižamach a nočných košefach s hrôzou v

čiach utekali na palubu. Silou razili si cestu. Každý chcel byť prvý.

Oheň sa prudko rozširoval. Plamene prenikli z medzipalubia. Výbuchovali cez otvory a ventilátory. Časť záchranných člnov nachadzajúcich sa vpredu lode, zachvátil požiar skôr ako ich stihli spustiť na vodu.

Zúfale volanie o pomoc z oceána prijali početné lode a morské prístavy. Krátko po polnoci prijali telegram dramatického obsahu: „Posledné SOS Lakonie. Nemôžem dlhšie zotrvať pri rádiovieslačke. Opúšťame lodi. Prosíme o okamžitu pomoc. Pomôžte.“

Všetky lode nachadzajúce sa nablízku zmenili kurz a maximálne zvýšujúc rýchlosť, šli na pomoc. Na pomoc pohli sa tiež perúe lietadlá z Gibraltaru a základni na Azorských ostrovoch. Väčšina bola na mieste tragédie len v pondelok. Okolo 13 hodín na mieste katastrofy nachádzali sa 18 lode, ktoré sa zúčastnili záchrannej akcie, vytahujúc z oceána cestujúcich a členov posádky. Nad horiacou lodou lietali lietadlá a vrtuľníky, schadzujúc pneumatické záchranné člny.

Od prvých chvíľ na palube „Lakonie“ plamene sa rýchle šíria. Oheň nadobudol obrovské rozmerky, predurčujúc osud lode. V tomto momente disciplína prestala jestvovať. Panika ovládla cestujúcich a časť posádky. Na palube vládol chaos. Ludia ako bláziví hádzali sa do člnov. Začal zúfalý boj o miesta v záchranných člnoch. Prvé

miesta dobývajú nasilnejší. Najbrutalnejší.

Nielen cestujúci bojujú o miesta na člnoch. Zachvatená panikou časť posádky silou dobýva jeden zo záchranných člnov, nestarajúc sa o cestujúcich, ktorí zostali na horiacej palube. Nechavajúc v dusiacich plameňoch ženy a deti... Panika na palube a nedostatok disciplíny posádky sťahuje záchrannú akciu. Pod nátlakom davu stlačeného na korme jeden z člnov prevráca sa a vody oceánu pohlcujú nešťastníkov. Neskôr steward „Lakonie“ G. Demokrito, ktorý po piatich hodinách strávených v mori bol zachránený britskou lodou, tak opíše tieto dramatické scény: „niekoľkí členovia posádky — nemecí námorníci — s nožami v rukách ovládli jeden čln.“

Podľa jeho výpovedí, na lodi nefungovali protipožiarne pumpy a ani masky neboli doстатne utesnené, spôsobujúc ešte väčšiu množstvo obete. Tak tiež zachránený lodný dôstojník Joannis Halas povedal novinárom: „prevažajúca časť posádky opustila lodi naposledy. Pre mnohých neboli miesta v záchranných člnoch, ale jeden čln na začiatku katastrofy ovládli ôsmi námorníci, ktorí sa odplavili od horiacej lode.“

Aj iní zachránení členovia posádky — už pred vyšetrovacom Morským tribunálom — odopierajú výčitky cestujúcich. Kapitán „Lakonie“ M. Zarbes vo svojej výpovedi oznánil, že posádka vo chvíli prepuknutia požiaru správne konala svoje povinnosti a počet obetí bol by určite ešte väčší, ak by sa ináč chovala.

Záchrannu akciu sťahovalo však rýchle šírenie ohňa.

Na volanie o pomoc „Lakonie“ ako prvé dve odpovedali lode: argentínska „Salta“ a britská „Montealm“. Tieto ako prvé bližia sa k horiacej lodi. Medzi cestujúcimi nachádzajúcimi sa na rozpalejnej palube vládne radosť a nádej na rýchlu zachránu. Záchrana je blízko. Niektorí rezignujú z miest v záchranných člnoch očakávajúc približenie sa lodi, ktoré vidia v diaľke. Draho neskôr za to zaplatia. Doktori dokonca životom. Obidve lode, argentínska a britská, zo strachu pred výbuchmi, zastanú vo vzdialenosťi asi 5 kilometrov od horiaceho vraku „Lakonie“.

Záchranní z horiacej lode prísnne ocenili postoj týchto lodi, ktoré prvé boli na mieste zúfalej drámy a len po niekoľkých hodinách začali vyfahovať z mora stroskotancov. Demokrito rozpozدaval novinárom, ako niektorí cestujúci ked spozorovali svetla, odmetli prejsť do záchranných člnov a neskôr museli skákať z paluby priamo do mora, zvýšujúc počet obetí.

Opakovala sa tuna známa pred 50-rokmi dráma „Titanica“, ktoré sa potopil na Atlantickom oceáne po srazení s plávajúcou ťažovou horou. V mrazivej noci zahynuli vtedy tisíce ľudí, ktorí celý čas mali pred očami svetla nachadzajúcej sa vo vzdialnosti asi 5 mil, nórskej lode „Samson“.

Tragédia stroskotancov „Lakonie“ po útek u hrozneho živlu plameňov sa neskončila. Zbavení teplých sŕti, potravín a vody na pi-

tie, boli vydaní na milost morským vlnam. Započali sa muky očakávania záchrany. Nedokácali sa jej viac ako 200 osoby.

Tri dni lovili stroskotancov na mori. Jedných nachádzali v záchranných člnoch a iných lovili priamo z mora. Po poskytnutí zachráneným prvej pomoci lodami a lietadlami boli dopravení do svojich domovov.

Pričiny tragedie „Lakonie“ nie sú zatiaľ známe. Ihneď po príchode na pevninu prvých zachránených námorníkov grécky Morský tribunál v Piréuse započal vyšetrovanie za účelom ustálenia príčin a okolností katastrofy. Už v prvých dňoch vyšetrovania grécke ministerstvo obchodného ťadstva vo vydanom komunikáciu snažilo sa vyvrátiť obžalobu cestujúcich, ktorá vrávila, že vraj grécki námorníci zachvátili paniku snažili sa zachrániť jedine vlastný život, zabúdajúc na cestujúcich vydaných napospas dvom živlom — ohňa a vln. Výsledky vyšetrovania — po ukončení tohto — odhalia snáď pravdu o dráme na „Lakonii“.

Horiacu „Lakoniu“ snažili sa ešte zachrániť. Dva vlečniaky: nórsky „Herkules“ a holandský „Poojee“ usilovali sa zatiahnuť lodi vo vleku do Gibraltaru. Ale „Lakonia“ horela nadalej a zo dňa na deň hlbšie sa ponarala. V nedeľu 29. decembra o 14 hodine „Lakonia“ stále horiac ponorila sa do morských hlbín zváčšujúc zoznam požiarov na mori, ktoré trávajú nadalej napriek stále sa zvýšujúcej modernizácii.